

“Ο ΛΟΓΟΣ.,

ΧΡΟΝΟΣ Α'. ΦΥΛΛΟ 10

Γ. ΣΤΕΡΗ

ΑΥΤΟΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΑ

ΘΑ ΜΕ ΘΥΜΑΣΑΙ

Θά με θυμάσαι όταν θαμπούλα άχτίδα
τρεμόφυστου φωτός θενά φωτίζει
τόν ήθικό σου κόσμο· όταν έλπίδα
άνώφελη ύψωμοσ θά σε λικνίζει.

“Όταν σά σ’ έφιάλτη, ώ αγαπημένη,
θά μοσ φωνάζεις : — Γύρισε κοντά μου,
γιατί ήρθε ή νύχτα φοβερή, άγριεμένη
και μοσ πλακώνει τή φτωχή καρδιά μου !—

Κι’ εγώ θά θέλω ώς πάντα, όμως άργά
θάνε και μοναχά σαν όπτασία
Κάπου θά με ξανοίγεις και γοργά
θά λυώνω στή θολή σου φαντασία.

Σ. ΣΚΙΠΗΣ

ΑΝΑΡΡΩΣΙ

Πότε θ’ άνέβη τó αίμα μου πάλι στήν πρώτη του συρμή,
θ’ άνθιση ή ουσία του, ράντισμα θά πάρη ή θεία του δρόμοσ
θ’ άνθολιαστή τó μπλάδισμα, δέ θάν τó ρένουν όδυρμολ
τή χάρη έκεινή τήν παληά θε ν’ αναδώσω, ώς τόσο.

Τού κάκου, ή νειότη έδιάβηκε κι’ ό δρόμοσ πάει πρós τή σκιά·
Τό φώς τó κρύβει μιá δαρεία θολοσρα, πυκνή άχνη
“Όλεσ οι έλπίδες νέκρωσαν και τά όνειρα όλα, τά παληά
τή στετρα γοητεία μου μιá σκοτεινάδα άδράχγει.

ΡΩΜΟΣ ΦΙΛΥΡΑΣ

ΣΠΑΣΜΕΝΟ ΚΑΡΑΒΙ

Σπασμένο καράβι νάμαι πέρα βαθειά,
έτσι νάμαι,
μέ δίχως κατάρτια, μέ χωρίς πανιά
νά κοιμάμαι.

Νάν’ άφράτος ό τόπος κι’ ή άκτη νεκρική
γύρω γύρω,
μέ κουφάρι γυρτό—και μέ πλώρη—έκει
ποσ θά γύρω.

Νάν’ ή θάλασσα άψυχη και τά ψάρια νεκρά,
έτσι νάμαι
και τά βράχια κατάπληχτα και τ’ αστέρια μακρά,
νά κυτάνε

Δίχως χτύπο οι ώρες κι’ οι ήμέρες χλιδές
δίχως χάρη
“Έτσι κούφιο κι’ άκίνητο μέσ’ σε νύχτες δουδές
τό φεγγάρι.

“Έτσι νάμαι καράβι γκρεμισμένο νεκρό,
έτσι νάμαι
σ’ άμμουδιά πεθαμένη και σε κούφιο νερό
νά κοιμάμαι.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΚΑΡΙΜΠΑΣ

Β. ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΤΗ

ΕΝΑΣ ΩΡΑΙΟΣ ΘΑΝΑΤΟΣ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Γέλασε δυνατά. “Υστερα σηκώθηκε,
χαμήλωσε τó φώς τής λάμπας και ξανα-
κάθισε κοντά στο παράθυρο. Μιά λωρί-
δα φωτός φεγγαρίσιου, σαν κομμάτι από
σάβανο κάποιου άγγέλου, ποσ πέθανε ά-
πό ήλίατι, έχοντας όλο τόν τόνο τής μα-
κάβριεσ ειδικότητόσ του, χώθηκε μέσ’
τήν κάμρα, κι’ ακούμπησε τά έπιπλα.
Νόμιζε κανείς πώς ή κατάληξις τών ά-
κτινων αυτών ήταν τά δάχτυλα κάποιου
αίμοδόρου ποσ ήθελε νά σφίξει μ’ αυτά
τό σύμπαν και νά τó τσακίση.

Στό δρόμο ένκεσ κουτσόσ πέρασε χτυ-
πώντας τó ξύλινο του ποδάρι στήν πλά-
κα του πεζοδρομίου.

—Ποσ νά είναι τó πόδι αυτουνοσ;
σκέφτηκε.

Τό φώς του φεγγαριού μετακινήθηκε
λίγο μέσκα στήν κάμρα έτσι ποσ νόμισεσ
ότι τά έπιπλα άλλαξαν θέσι.

Τό ξύλινο ποδάρι έξακολουθοσσε νά
τονίξει έπάνω στο πεζοδρόμιο τó άρρυθμο
τραγοήδι του.

—“Ένα πόδι, άνθρωποι, επί τέλους
δώστε σ’ αυτόν τόν δυστυχή ένα πόδι.
Είναι πολύ θλιβερή αυτή ή μουσική ποσ
άφνει πίσω του.

Και σκέφτηκε, πώς κάποιος έτοιμοθά-
νατοσ θά μπορούσε νά τού είχε κάμη
αυτό τó καλό.

—“Εσθ πεθαίνεις τώρα. Δέν κάνεις ένα
καλό αυτουνοσ τού δυστυχή; Νά σοσ
κόψουμε τó ποδάρι σου νά τού τó δώ-
σουμε. Θά ελαφρύνησ τή γή από μερι-
κούσ σκληρούσ και θλιβερούσ κρότουσ.

—Κι’ έμένα ποιόσ μέ λυπήθηκε όσο
ζοστα, άπάντησε ό έτοιμοθάνατοσ. Κρα-
τώ τó ποδάρι μου για μένα. Προτιμώ
νά τó δώσω σε κανένα κουτσό διάβολο
έκει πάνω ποσ πάω. Δίνοντάσ του ένα
ποδάρι μπορώ νά έχω άλλα ανταλλάγ-
ματα. “Ενώ από τόν κουτσό;

—Είσαι σκληρόσ.

—“Η Ζωή μ’ έκανε τέτοιο. Καλή άν-
τάμωσι στον άλλο κόσμο.

Και πέθανε. “Ο νεκροφάρτης πρώτα
του σκέπασε τά πόδια μέ τó χώμα.

Σηκώθηκε από τó παράθυρο και βγή-
κε έξω. Περιπάτησε λιγάκι στο πεζοδρό-
μιο, στο ίδιο άκριβώσ ποσ πέρασε πρò
όλίγου ό κουτσόσ.

—“Αν άφριναν σημάδια πίσω τους ο-
λοι οι σακάτηδεσ, τότε δέν θά ύπήρχε
μέροσ στή Γή χωρίς σημάδι. Κι’ οι γε-
ροί; “Ω! πόσον καιρό θά είσαι γερόσ.
Θαρθή μιá μέρα νά σακατευτήσ κι’ έσθ
και ν’ άφήκη; Ένα σημάδι στή Γή
Χά! Χά!

**

Τό Φεγγάρι κρύφτηκε πίσω από ένα
πυκνό σύννεφο.

—Γιατί νά γίνεται κι’ αυτό;

—Μή στεναχωριέσαι, χρυσέ μου, μур-
μουριστά τού είπε στ’ αυτί μιá νυχτε-
ρίδα. “Ερχονται στιγμές ποσ και τó
φεγγάρι συχαίνεται νά φωτίση.

Προχώρησε άκόμη κι’ έρτασε κοντά
στή λίμνη. Κοίταξε τά πυκνά νερά και
είδε τόν έαυτό του μέσα. Τού ήρθε νά
φωνάξει. Μά καθώσ άνοιξε τó στόμα του
τά νερά μετακινήθηκαν και είδε τó στό-
μα του νά γιομίζει νερό.

—Πνίγουμε, είπε. Πνίγουμε!

Τά νερά μείνανε πάλι άκίνητα. Τό
στόμα του άδειασε κι’ έβλεπε τόν έαυτό
του τώρα μέσα στή λίμνη τέλεια. Θυμή-
θηκε ότι πριν ήθελε νά φωνάξει, μά τώ-
ρα δέν είχε όρεξι.

—Τέλειωσε πειά. Κάτι όταν δέν γίνη
τήν ώρα του δέν έχει σημασία.

Και θυμήθηκε κάποιον ποσ έσκαβε σ’
όλη του τή ζωή νά βρη ένα θησαυρό. Μό-
λις ό ήλιος άπλωνε σαν φύλλο καταΐφιου
τό φώς του πάνω στή Γή ποσ έμοιαζε
πρωί-πρωί μέ πελώριο άδειο τραπέζι,
έκεινος έτρεχε στον άγρό κι’ έσκαβε.
Σκάβοντας έπλαθε όνειρο. Πότε άφνει
ένα χρυσό καράβι νά πλέη σε μιá θά-
λασσα από πλατίνα και πότε χάριζε ένα
φεγγάρι σ’ ένα ζητιάνο ποσ περνοσσε.

—Πάρτο, δικό σου. “Εγώ μπορώ νά
γεμίσω τίς τσέπεσ όλου τού κόσμου μέ
παρόμοια φεγγάρια.

"Άλλοτε πάλι πλήρωνε για να σώση τη ζωή κάποιου καταδικασμένου εις θάνατον.

—Πόσα; Χίλια φλουριά; Πάρτε δέκα χιλιάδες. Κι' ανάμεσα στις ζέστες και τὰ κρύα και με τὸ κεφάλι του γεμάτο σκιές έσκαβε-έσκαβε.

Τὰ χρόνια περνούσαν και ὁ θησαυρός έμεινε μέσα στὴ γῆ. Καί μιὰ μέρα έπεσε νεκρός. Πέφτοντας χτύπησε τὸ κεφάλι του σ' ἕνα σιδερένιο κουτί. "Ήταν ὁ θησαυρός!" Ένα φάρμακι ζύπνησε και κοίταζε παραξενεμένο τὸ φεγγάρι. Τοῦ κλεισε τὸνα μάτι κι' ὕστερα άφισε ἀπὸ τὸ στοματάκι του νὰ ξεφύγουν λίγες σταγόνες νερό. Τὸ φεγγάρι τὸ φώτισε δυνατὰ μὰ ἐκεῖνο περιφρονώντας τὸ άπιστο χρυσάφι του χόθηκε θαθεῖα πάλι στὸ νερό.

—Καληνύχτα φεγγάρι. Προτιμῶ τὸ σκοτάδι.

Θέλησε νὰ προχωρήση ἀκόμη, μὰ αἰστάνθηκε τὸν ἑαυτὸ του κουρασμένο. Κάθησε κοντὰ στὴ λίμνη σ' ἕνα παγκάκι και τέντωσε τ' αὐτιά του. "Ήταν ἡ ὥρα δώδεκα.

—Αὐτὴ τὴν ὥρα τὰ νερά τραγουδοῦνε.

Πράγματι σὲ λίγο ἀκουστήκε ἕνα τραγοῦδι. Κάτι ἀόρατα βιολιά τὸ συνοδεύαν. "Ὁ ἦχος τους λαφρύς σαν τὸ ἄρωμα κάποιου τριαντάφυλλου, πού ἔχει τὴ ρίζα του στὴν καρδιά κάποιου μωροῦ, ἀπλωνότανε και γέμιζε τὴν ἀτιμόσφαιρα πού ἔγερνε κι' ὀσφραίνονταν. Τρεῖς πεταλοῦδες κρυμμένες πίσω ἀπὸ μιὰ καμέλεια ἀρωματίζανε με τοὺς ἦχους τὰ φτερά τους και κάποιος ἀηδόνι δεν τολμοῦσε νὰ κελαιδίση. Τὸ φεγγάρι τράβηξε τὸ φῶς του ἀπ' ἔλξη τὴ Γῆ και τῶρριξε στὴ λίμνη. Κάποιο κύμα κάθισε σὲ μιὰ ἀκτίνα του και τραγοῦδισε. Δυὸ τυφλά κύματα χαϊδέψανε τὸ φῶς και μουρμουρίσανε.

—Τὶ μαλακὸ πού εἶναι.

"Ὁ ἀγέρας, πού φύσηξε μιὰ στιγμή, τ' ἀπομάκρυνε ἀπ' τὸ φῶς.

Κι' ἀκούστηκε τὸ τραγοῦδι τους.

"Τὸ φῶς μας μᾶς τὸ πήραν οἱ ἀνθρώποι, γιατί ἔχουν ἕνα φεγγάρι κι' ἕναν ἥλιο. Γιὰ μᾶς ἔμεινε τὸ σκοτάδι".

Μιὰ νυχτερίδα νεύριασε κι' ἀπάντησε.

"Κι' ἐγὼ εἶμαι τυφλὴ. μὰ βλέπω με τὴν ψυχὴ μου. Κύμα εἶσαι τυφλό, γιατί εἶσαι κακό."

Και τὰ τυφλά κύματα ἀπάντησαν.

"Ἡ νεράιδα πού μοῦ πήρε τὸ φῶς ἦταν σκληρότερη ἀπὸ μένα. Τὸ περιδαῖριο της ἦταν καμωμένο ἀπὸ μάτια. Λυτήσου με, νυχτερίδα και βροῦς τὴ νεράιδα. Κι' ἂν τὴ βροῦς, πάρ' τῆς τὰ μάτια μου. Σοῦ τὰ χαρίζω."

"Ἡ νυχτερίδα δεν ἀπάντησε, ἀλλὰ δάκρυσε.

—Τὶ καλὸ, πού εἶναι, τὸ κύμα.

Και τὰ τυφλά κύματα σωπάσανε.

Κι' ἄρχισαν τώρα νὰ τραγουδοῦν τ' ἄλλα νερά με φωνὴ βαρεῖα.

"Τ' εἶμαστ' ἐμεῖς; Ένας τάφος! Μὰ πόσο ὠραίος τάφος. Ἄν θελήση νὰ πεθάνη ὁ Θεός κάποτε θὰ μᾶς προτιμήση."

"Ένα δέντρο ἔγυρε και καθρεφτίστηκε μες στὰ νερά τῆς λίμνης.

Τρόμαξε κι' εἶπε:

—Τὶ θαθὺς τάφος.

"Ένα πουλι πέρασε βιαστικό. Εἶδε κι' αὐτὸ τὴ λίμνη. Μὰ τραβήχτηκε.

—"ὦ! προτιμῶ νὰ πεθάνω στὴ φωλιὰ μου, εἶπε.

Και τὰ νερά ἐξακολούθησαν τὸ τραγοῦδι τους.

"Σὲ μᾶς τὰ φύλλα τὸ φθινόπωρο πέφτουνε. Σὲ μᾶς τὰ τριαντάφυλλα ἐμπιστεύονται τὰ νεκρά πέταλά τους.

"Ὅταν τὸ φεγγάρι πέση ἀπ' τὸν οὐρανὸ, στὴν ἀγκαλιά μας θὰ πέση.

"Ἀνθρώποι, τὸ ἄρωμα τῶν νεκρῶν λουλουδιῶν θὰ σᾶς ἀρωματίξη τὴ νεκρὴ σας ὑπαρξι."

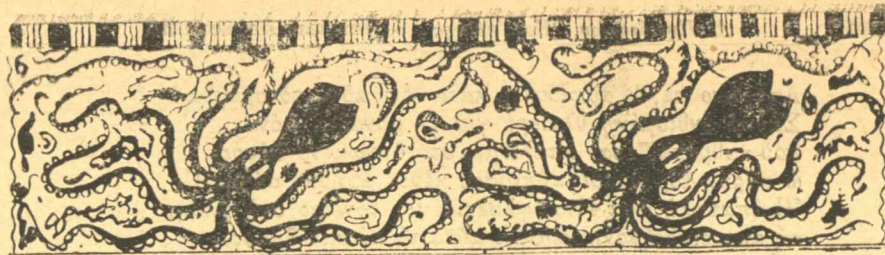
Και τὰ νερά ἀποκοιμήθηκαν...

* *

Τὸ πρῶτ' πνιγμένον στὴν ὄχθη τῆς λίμνης τὸν βρήκανε νὰ κρατᾶ τὸ χέρι του ἕνα μαραμένο τριαντάφυλλο.

Τὰ νερά παιχιδιάρικα κυλοῦσανε κάτω ἀπὸ ἕναν τρομερὰ χλωμὸ ἥλιο.

B. ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΤΗΣ

PAUL VALÉRY

ΟΜΙΛΕΙ Ο ΝΑΡΚΙΣΣΟΣ :

Κρίνοι περίλυποι, ὦ ἀδελφοί, ἀπὸ ὁμορφιὰ ἐγὼ λυώνω, γιατί πολὺ τὴν ἰδία σας ἐπόθησα τὴ γύμνια, και πρὸς ἐσᾶς, ὦ Νύμφες, Νύμφες, Νύμφες τῶν πηγῶν τὰ μάταια δάκρυα μου ἔρχομαι μες στὴ σιγὴ νὰ δώσω, γιατί οἱ ὕμνοι τοῦ ἥλιου σβύνουνε! "Έφθασε, νά, ἡ ἐσπέρα. Ἄκούω τὰ χόρτα τὰ χρυσὰ ναῦξάνουν στ' ὄσιο θάμπος, και τὸν καθρέφτη τῆς ὑψώνει ἡ ἐπίβουλη σελήνη, ἂν, ἀπ' τὴ νύχτα πού ἔφθασε, ἡ γυμνὴ πηγὴ ἔχει σβύσει. "Έτσι, ριχτὸς μέσα σαυτὰ τάρμονικὰ καλάμια, ἀπ' τὴν περίλυπη ὁμορφιά μου, ὦ σάπφειρε, ἀργολυώνη, παλιέ, πανάρχαιε σάπφειρε και μαγεμένη κρήνη, ὅπου τὸ γέλιο ἐξέχασα τοῦ πρωτινοῦ καιροῦ μου. Πόσο θρηνητὴ διάφανη και τὴ μοιραία σου λάμψη ὦ κρήνη πένθιμη, γιὰ τὰ δάκρυά μου ἐτοιμασμένη, ὅπου τὰ μάτια μου ἀντλήσαν σ' ἕνα γαλάζιο δλέθριο τὴν ὄψη μου ἀπὸ λούλουδα νωπὰ στεφανωμένη! Γλυκεῖα εἶναι ἡ εἰκόνα ἀλλοίμονο! κ' εἶναι τὰ δάκρυα αἰώνια! Μὲς στὰ γλαυκὰ αὐτὰ δάση και τᾶδελφικὰ τὰ κρῖνα Κυματιστὰ ἀναθεύεται ἕνα φῶς ἀκόμη, μόνος ἀμέθυστος πού ἀρκεῖ γιὰ νὰ μαντέψης τὸ Μνηστήρα μες στὸ γυαλί σου πού τὸ φῶς του τάθησε με σέρνει, χλωμὸς ἀμέθυστος, ὦ ἐσὺ καθρέφτη ἀκρίτου ὄνειρου! Νά, στὸ νερὸ ἡ δροσόπλαστη και φεγγαροπλασμένη σάρκα μου πού ἡ φιλείρωνη κ' ὕπουλη κρήνη ὑψώνει: νὰ τᾶσημένα μπράτσα μου με τὶς λαμπρὲς κινήσεις. Τὰ ὀκνά μου χέρια ἀπόκαμαν στὸ λατρευτὸ χρυσάφι αὐτὸν τὸ δέσμιο νὰ καλοῦν πού ἔχουν ζωστὸ τὰ φύλλα, και στὴν ἡχῶ τὰ ὀνόματα τῶν σκοτεινῶν θεῶν ρίχνω!

Χαῖρε, χαμένη ἀντιφεγγιὰ στὰ ἤρεμα ρεῖθρα ἐπάνω! Νάρκισσε, ἡ ὥρα αὐτὴ ἡ ὕστατη ἕνα ἀπαλὸ εἶναι μῦρο γιὰ τὴ γλυκεῖα καρδιά. Σαυτὸ τᾶδειο τὸ μνήμα ἐπάνω γιὰ τὸ νεκρὸ ξεφύλλισε τὸ ἐπιθανάτιο ρόδο.

Τὸ ρόδο ἄς εἶσαι πού μαδᾶ τὸ φίλημά του, ἀχειλί, γιὰ νὰ κοιμᾶται τὸ εἶδωλο εὐνασμένο στὸνειρό του, γιατί μονάχη, ἀπόμακρη, μιλᾶ ἀπαλόχη ἡ Νύχτα στᾶνη τὰ τόσο ἀνάλαφρα κ' ἴσκιους χλωμοὺς γεμάτα: μὰ μες στὰ σμύρτα τὰ μακριὰ ἀλητεύει τὸ φεγγάρι,

Λατρεύω σε, ω άμφίβολη, κάτω άπ' αυτά τά σμύρτα !
 Σάρκα άνθισμένη θλιβερά για τή μονάξια μόνο,
 που καθρεφτίζεσαι άπαλά μέσ στο ύπνωμένο δάσος,
 ω σάρκα άδρής πριγκήπισσας κένος εφήβου σάρκα !
 Η άπατηλή ώρα είναι γλυκειά για τόνειρο στή χλόη,
 κή σκοτεινή ήδονή γεμίζει αυτό τό σύσκιο δάσος.
 Νάρκισσε χαίρε, ή σόυσε πιά ! "Εφθασε ή άμφιλύκη !
 Ο αύλος έπάνω στο γλαυκό τό ένταφιασμένο ψάλλει
 τή θλίψη άβρά του κοπαδιού που φεύγει ήχολογώντας.
 Πάνω στά χείλη τά λαμπρά, στο άτάραχο νερό, ω όμοια
 μέ τή βραδιά, σεμνή όμορφιά, βουβή όμορφιά μου, κράτει
 τó νύχτιο αυτό και τρυφερά μοιραίο φίλημά μου,
 χάδι που αυτό τó :ρύσταλλο ή έλπίδα του άναλλάζει !

Πάρτο μαζί σου μέσ στή σκιά, ω έξόριστή μου σάρκα,
 και στάλαξε, σό άπόμονο αύλέ, για τó φεγγάρι,
 στάλαξε δάκρυα άπόμακρα μέσ άργγυρές ύδρες !

Μεταφραστές ΚΑΙΣΑΡ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ

ΕΝΑΣ ΜΥΣΤΗΣ

Ο HERMANN KEYSERLING ΚΑΙ ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΑΝΑΤΟΛΗ - ΔΥΣΗ

ΠΡΟΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ο γερμανολετιωνός κόμης von Keyserling, είναι χωρίς καμιά άμφιβολία ένα άπό τά πιο μεστωμένα μεταπολεμικά μυαλά. Συνεχιστής τής μεγάλοπρεπης γερμανικής παράδοσης που χάρισε στον κόσμο τούς Κάντ-Χέγκελ-Φίχτε-Σοπενχάουερ-Νίτσε, είναι σήμερα, μαζί με τόν Oswald Spengler ό άντιπροσωπευτικώτερος τύπος τής υπερβόρειας διανόησης κι' ό πιο ξακουσμένος δάσκαλος σ' όλη τήν έκταση του τευτονικού κόσμου. "Αλλά κι' ό πιο δυσκολονόητος. Η διδασκαλία του στήν περίφημη Σχολή τής Σοφίας, στο Darmstadt, άν έχει άπειρους θαυμασιές, δέν είνε γι' αυτό λιγώτερο νεφελώδης. Για νά τόν νιώσει κανένας καλά πρέπει νάχει ζήσει πλήρως τή γερμανική πραγματικότητα, πρέπει νάχει ζυμωθεί μέ τή γερμανική ψυχούσνθεση, πρέπει νά μπορεί νά μεταρωίνεταί στο γερμανικό δαιμόνιο.

Έτσι ξηγείται ή άπογοήτευση του λατινικού κοινού όταν τόν γνώρισε. Μονοκόμματος, αλλά και πολυσύνθετος στάθηκε για τούς διαφόρους Henri Massis¹⁾, Charles Maurras²⁾, Paul Sunday³⁾, δηλαδή τά πρωτοπαλλήκατα του δυτικού πολιτισμού σαν τó πρωτότυπο του Ανατολίτη, ενώ ό Ραμπιντρανάθ Ταγκόρ, είπε γι' αυτόν ότι «άπ' ό-

λους τούς δυσμικούς που γνωρίζω ό Κ. είναι ό πιο βίαια δυσμικός». Τέτοιοι άπόλυτοι διχασμοί άντιλήψεων δέ μπορούν παρά νά φαγούν παράξενοι στο Ρωμικό άναγνώστη, που δέν γνωρίζει τó Σοφό του Darmstadt παρά άπό μερικά άποκόμματα του βιβλίου του Das Spektrum Europas πουχε δημοσιέψει τó "Ελεύθερον Βήμα» τόν Νοέμβρη του 1928. Σκοπός άκριβώς αυτής τής μελετούλας είναι νά γνωρίσει στήν Ελλάδα, όσο βολετό πιο σχηματικά, τήν άπέραντη εργασία και ειδικά τή συμβολή του Κ. στο τόσο σπουδαίο, ύστερα άπό τή γέννηση τής Σοβιετικής Ρουσίας, ζήτημα "Ανατολής-Δύσης. Είναι φυσικά άδύνατο στον περιορισμένο χώρο μιάς αναγκαστικά συνοπτικής εργασίας νά περιληφθούν και νά μελετηθούν πέρα για πέρα όλα τά προβλήματα που τίγει ό γερμανός φιλόσοφος. Ο συγγραφέας, που επιφυλάσσει ν' αναπτύξει άργότερα με τρόπο πολύ πιο έκτεταμένο τó θέμα αυτό, δέν κρύβει άπό τόν έαυτό του τις δυσκολίες του έργου του και γι' αυτό ζητά όλη τήν έπιείκεια τών άναγνωστών του. "Αν πετύχει, όμως νά τούς κάμει και μόνο νά ενδιαφερόνται για ένα άπό τούς πιο συγχρονισμένα σημερινά πνεύματα, αυτό θα είναι ή μεγαλύτερη έπιβράβεψη για τήν δουλειά του.

Ο παγκόσμιος πόλεμος είναι άναγέρρητα ένας σταθμός σπουδαιότατος στήν ιστορία τής ανθρώπινης εξέλιξης. Τά πολιτικά και κοινωνικά του αποτελέσματα δέ μπορούμε ακόμα νά τά σταθμίσουμε μ' άρκετή άκρίβεια, μιά είναι όμως διόλου άσήμαντα μπροστά στήν άπέραντη άναξωρογόνηση πουδωσε στή δημιουργική ικανότητα του ανθρώπου. Υπήρξε μιά άπέραντη πηγή δυναμι-σμού.

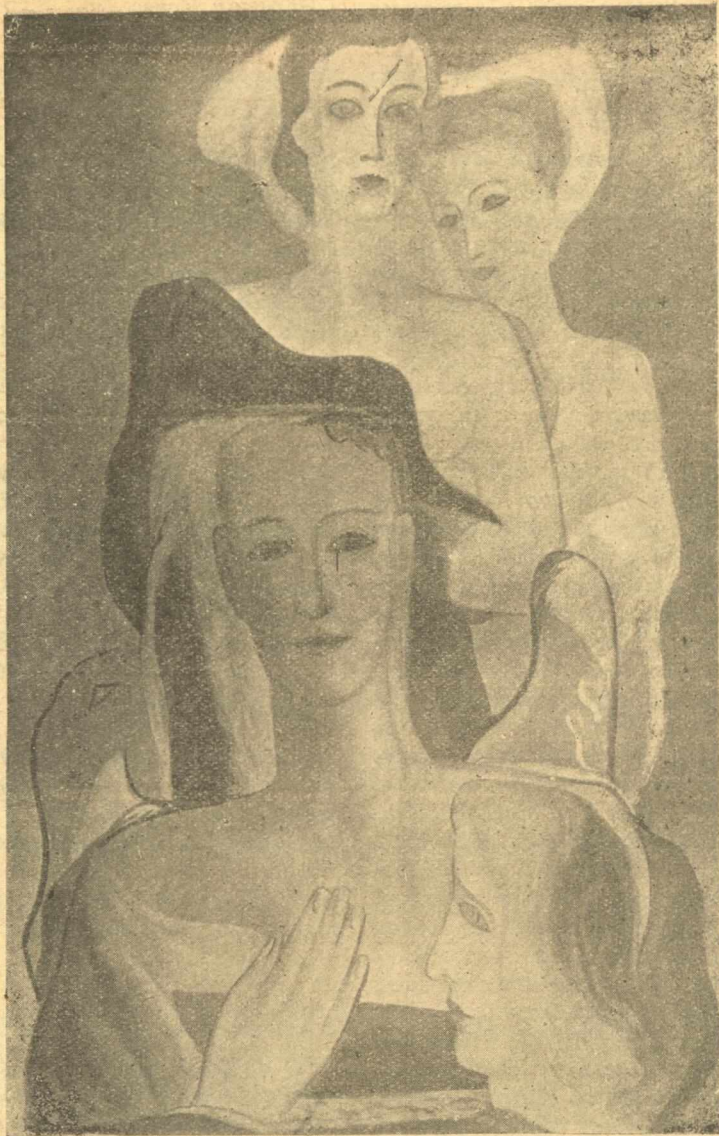
Η φτώχεια, ή δυστυχία ή επανάσταση, οικονομική, κοινωνική και πνευματική, τó γκρέμισμα τών καθιερωμένων άξιών και ιδεώδων, τó σάρωμα κάθε στοιχείου που συνέδεε τόν καινούργιο κόσμο με τόν παλιό, όλα αυτά είχαν γι' αποτέλεσμα μιά μεγαλειότερη και πιο άπότομη προσπάθεια για τó σχηματισμό νέων άρχών, για τή διάπλαση μιάς καινούργιας κοσμοθεωρίας, κι' έτσι είδαμε τήν έπιτυχία, τήν καθάρια λαϊκή έπιτυχία μερικών θεωριών που είχαν γεννηθεί πριν άπό τόν πόλεμο, μιά που ή μεταπολεμική άνησυχία τούς έδωσε τó πολυτιμώτερο στοιχείο για νά ξαπλωθούν στο πολύ στήμονο κι' όχι μόνο σε ώρισμένους έπιστημονικούς κύκλους : τó συγχρονισμό. Ο Freud κι' ό Einstein είχαν παρουσιάσει τó έργο τους άπ' τις αρχές του αιώνα μας, ήσαν όμως έντελώς άγνωστοι. Οί λίγοι ακόμα ειδικοί που άπό επαγγελματικό καθήκο γνώριζαν τις εργασίες αυτές που σήμερα κυριαρχούν στον έπιστημονικόν όρίζοντα δέν τις θεωρούσαν παρά σαν διασκεδαστικά κι' έξυπνα γεννοβολήματα διανοιών σε έξαψη.

Οί δυο έπιστήμονες που «είσήγαγον καινά δαιμόνια» είχαν τήν τύχη νά καταπιαστούν με ζητήματα γενικά, χωρίς διαλεχτική βάση, αλλά μόνο πειραματική, και γι' αυτό οί ιδέες τους ξαπλώθηκαν γλήγορα και με σχετικήν εύκολία. Τό ίδιο δέ συνέβηκε όμως με τόν άλλο πρόδρομο που κι' αυτός χάραξε καινούργιους δρόμους, αλλά σ' ένα όλοτελα διαφορετικό πεδίο. Ο Spengler, ό προφήτης τής κατάπτωσης τής δύσης, όπως τόν λέει ό André Fauconnet¹⁾, άν δέ μεσολάβησε ό παγκόσμιος πόλεμος θά-

ταν σίγουρα ό άξιος συνεχιστής τής μεγάλης γερμανικής γενιάς που έκλεισε με τόν τόσο άγνωστο στον τόπο μας Hartmann²⁾. Μεγαλωμένος μέσ στήν μεγάλη παγγερμανιστική σχολή του τέλους του προηγούμενου αιώνα, θαυμαστής χωρίς νά τó άναγνωρίζει τών ποιητικών όσο κι' άντεπιστημονικών θεωριών του Gobineau για «τή φυλή τών μεγάλων ξανθών δολιχοκεφάλων») γίνηκε ό δάσκαλος που μπροστά στήν καταστροφή τής Γερμανίας διακήρυξε τήν πτώχευση του Δυτικού πολιτισμού. Τό κέντρο τής διδασκαλίας του ήταν ή άρνηση τής ύπαρξης του ανθρώπου ως άφηρημένης έννοιας. Η ζωή τελεολογικά δέν υπάρχει για τó Spengler. Ο πολιτισμός είναι μιά λέξη χωρίς σημασία. Η μόνη πραγματικότητα είναι ή ιστορία, άληθινή ουσιόδικια μορφή που πρέπει νά μπει σε αντίθεση με τις παλιωμένες ιδέες τής μεταφυσικής του όντου και φεύγοντας άπό δώ έφτασε στο συμπέρασμα ότι ή γοτθική Kultur βρίσκεται στο σουρούπωμα της, ενώ μπροστά μας απλώνεται τó μεγαλύτερο θέαμα τής αναγεννώμενης άνθρωπότητας στή Ρουσία, ή όποία ξετιτάζοντας τήν ψευτοευρωπαϊκή άμφίεση που με τó στανιό τής φόρτωσε ό Πέτρος ό Μεγάλος ξαναδούζεται στήν όνειρώδεια ένόραση του "Ασιάτη".

* *

Ο σπόρος τής έπιστροφής στήν Ανατολή είχε ριχτεί, κρυμμένος όμως και χαμένος μέσα στήν άπέραντη φρασεολογία του Spengler. Κι' ύστερα ό Spengler δέν εξέταζε αυτή τήν έπιστροφή στήν Ανατολή παρά σαν άποτέλεσμα μιάς σειράς γεγονότων που τά όδηγούσε και τά καθόριζε ή ιστορία. Πιστοποιούσε ένα γεγονός, δέν τó προκαλούσε. Τότε παρουσιάσθηκε ό άνθρωπος που όχι μόνο άναγνώριζε τήν κατάπτωση τής Δύσης, αλλά και τήν εύχόταν όχι μόνο παραδεχόταν τήν άνωτερότητα τής Ανατολής, αλλά και τήν έπιθυμούσε : ό άνθρωπος αυτός ήταν ό Hermann

Γ. ΣΤΕΡΗ

ΦΩΣ ΣΤΟΝ ΟΡ

Keyserling⁸⁾), ὁ Σοφὸς τοῦ Darmstadt.

Φιλόσοφος; Ποιητής; Ἀσφαλῶς καὶ τὰ δύο. Ἐνας Νίτσε χωρὶς τὴν τραγικὴ ἐκείνη δευδερκεία καὶ διαίσθηση. Ἐνας Ἑρμῆς Τρισμέγιστος πρὸ ολοκληρωμένου καὶ θεωρητικῆς. Ἐνας μύστης. Ὁ μύστης, ἡ stylisation τοῦ πρωτόγονου ἀνθρώπου.

Ἐγκεντρικὸς ὡς ὅλοις τοὺς προδρό-

μους, γενίκεψε τὰ συμ εἰρήματα, πὺ εἶχε βγάλει ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴν τοῦ ἀνησυχία μὲ τέτοιον τρόπον πὺ τὰ παρουσιάζει ὡς πανάκεια γιὰ τὴν κακοδαιμονία τοῦ Δυτικοῦ Πολιτισμοῦ. Ἔτσι, τὰ προβλήματα πὺ γεννιόντουσαν στὸ εἶναι του, οἱ προσωπικῆς του ἀμφιβολί-ες, «γίνηκαν τὰ προβλήματα καὶ οἱ ἀμφιβολί-ες τῆς Δύσης».

Γ. ΣΤΕΡΗ

ΑΥΓΗ

Ἐγκαταστημένος στὸ Raykull τῆς Ἐσθονίας «περίμενε νὰ φτάσει μεσ' τὴ μοναξιά του σ' αὐτὴ τὴν ἀπώτερη ἀποκρυστάλλωση τοῦ «εἶναι» τοῦ χάρη στὴν ἐποία οἱ σκέψεις πὺ θὰ τοῦ γεννιόντουσαν θὰ μπορούσαν νὰ θεωρηθοῦν ὡς μιὰ ἀγνή ἐκπροσώπηση τῆς μεταφυσικῆς πραγματικότητος». Ἀλλ' αὐτὸ πὺ πε-

ρίμενε δὲν γίνηκε, ἀπεναντίας παρατήρησε ὅτι στὸ ἀναχωρητήριό του ὀλοκλήρωνε ὄλο καὶ περισσότερο τὸν ἑαυ-οῦ του, ἀλλὰ στὴν ἐμπειρικὴ καὶ ὄχι στὴ μεταφυσικὴ ἔννοια τοῦ ὄρου. Παίρνονυ τας παράδειγμα ἀπὸ τὸν Πυθαγόρα καὶ τὸν Πλάτωνα, ἄφησε τὸν τόπο του ὀποκινδύνεβε νὰ φυτοζωήσει μεσ' τὴν ἐνό-

ραση μιάς σχετικής και από πριν καταδικασμένης σοφίας. Έφυγε για ένα μακρυνό ταξίδι, για ένα ταξίδι στις δνειρεμένες χώρες της γαλήνης. Η πορεία αυτή προς την Ασία, το διάβα του από τα μεγάλα σταυροδρόμια απ' όπου διαχετεύτηκαν τα λαμπερά διδάγματα των Ανατολίτικων κοσμοθεωριών χάρισαν στον κόσμο το ποιητικό αυτό αριστούργημα «Το ταξιδιωτικό ήμερολόγιο ενός φιλόσοφου» που μόνο με το Ζαραθούστρα του Νίτσε και τα ποιήματα του William Blake μπορεί να παραβληθεί.

Με μιὰ μοναδική δεξυτέλεια αρκετά περίεργη σ' αυτό το συνθετικό πνεύμα, διάκρινε ότι η δάση των περισσότερων εμπειρικών φιλοσοφιών της Ευρώπης, ήταν σε μερικές μεριές ή ίδια με τη θεμελίωση των θεωριών του Βούδδα. «Ολοι οι εμπειρικοί φιλόσοφοι της Δύσης, ο William James⁹⁾ ο Herbert Spencer¹⁰⁾ ο Comte¹¹⁾ ο Wilhelm Ostwald,¹²⁾ ο Bergson¹³⁾ εξετάζουν το «γίγνεσθαι» στην τωρινή του εξέλιξη ενώ ο Βούδδας δεν ενδιαφέρεται παρά για το μελλοντικό «γίγνεσθαι» αδιαφορώντας για το «είναι». Απ' αυτή την άποψη ή βασική συμφωνία του Βούδδα με τον Ernst Mach¹⁴⁾, την οποία καθώρισε ο Κ. είναι ένα από τα περιεργότερα αποκτήματα της ιστορίας της φιλοσοφίας.

Η διδασκαλία του Βούδδα κατά την οποία υπάρχει μοναχά μιὰ αλληλουχία γεγονότων χωρίς αρχή και τέλος, στην οποία επεμβαίνουν άπειρες τεολογικές αιτίες, ή διδαχή ότι οι φαινομενικά σταθερές μορφές δεν αποδίδουν τίποτα παρά τα διαβατικά σημεία τομής του «γίγνεσθαι», το γεγονός ότι ο ανατολίτης σοφός δέ βλέπει πέρα απ' το «γίγνεσθαι» κανένα «εγώ», καμιά ψυχή καμιά προσωπικότητα, είναι για τον Κ. μιὰ υπέροχη αποκάλυψη των ενδόμυχων του πεποιθήσεων. Η λεπτή διάκριση την οποία κάνει κάποιος κινέζος πολιτιολόγος καθορίζοντας τη διαφορά της ανατολίτικης ήθικης από τη δυτική, και λέγοντας ότι ή πρώτη διδάσκει :ήμν»

κάνεις στον άλλο ότι δέ θάθελες να σου κάνουν» ενώ ή δεύτερη λέει : «Κάνε στους άλλους ότι θάθελες να σου κάνουν» τον ένθουσιάζει, γιατί παρουσιάζει με τρόπο ανάγλυφο πόσο ή πρώτη είναι μετρημένη και πόσο ή άλλη μαχητική. Τίποτε όμως στο βουδδισμό δεν του φαίνεται πιο αξιοθαύμαστο από την υπέρτατη κείνη γαλήνη και αδιαφορία με την οποία ο σοφός αντικρύζει τις κοινωνικές διαφορές. «Ο βασιλιάς είναι γι' αυτόν Βασιλιάς, ο δούλος δούλος. Μά οι εμπειρικές αυτές διαφορές δεν έχουν καμιά ανώτερη αξία. «Ο πρίγκιπας, σάν πρίγκιπας δέ βρίσκεται πιο κοντά στη θεότητα, όπως το θέλαν οι Αιγύπτιοι. Ο δούλος, επειδή είναι ταπεινός, δεν είναι πιο κοντά στο Θεό, όπως το διακήρύχνει κάποιος χριστιανισμός. Τελεολογικά όλες οι κοινωνικές τάξεις έχουν την ίδια αξία.»

Η Ινδική σοφία βρίσκει σ' αυτόν πρόθυμο και θερμό μαθητή όταν του λέει : «Μην επιρρεάζεσαι από την καταχθόνια Maya, τη θεά της δυτικής σας επιστήμης. Η μεγάλη της πονηριά έγκειται στο ότι το κάθε πράγμα που δημιουργεί αντιστέκεται στην κριτική του λογικού. Μά ποτέ δεν είναι ουσιώδικο κάτι που μπορεί ν' αποδειχτεί. Περνά και χάνεται για μεταμορφώνεται σε κάτι άλλο που κι' αυτό μπορεί ν' αποδειχτεί και κάτω από τις διαφορές του μορφές άπατά πάντα αυτόν που δεν υποπέττεται την πραγματική φύση του «είναι.» Πόσο οι επιστήμονές σας βρίσκονται μακριά από την αλήθεια. Έχουν μυαλά που σάν κι' αυτά κανέναν Ίνδο δεν είχε. Μά αντί να τα χρησιμοποιήσουν για την εξερεύνηση της Έννοιας, χάνουν τον καιρό τους σε μελέτες αφιερωμένες σε μιάν αδιάφορη «μη πραγματικότητα» και νομίζουν ότι πέτυχαν θαύματα όταν φτάσουν σε μιάν αντικειμενική αλήθεια. Απ' εναντίας κύτταξε τους Ίνδους μου: δεν έχουν ούτε ιδέα της ακριβής έρευνας. Σ' αυτό τον κόσμο άποτυχαίνουν. Μά απ' άλλη μεριά οι ψυχές τους είναι δραθάνοιχτες σ' όλες τις δυνατές επίδρασεις της Έννοιας κι' όλοι ακολουθούν το δρό-

μο του λυτρώμου» (Reisetagebuch Philosophen σελ. 121).

Αυτή ή γεμάτη γαλήνη και συγκατάβαση άποστροφή δέ θα νόμιζε κανέναν ότι βγήκε από το σοφό στόμα ενός γέροντου Αθηναίου, ενός πιστού των προσωκρατικών χρόνων, ενός μύστη της Έλευστράς, άπευθυνόμενη στον μεγάλο καταστροφή Σωκράτη, στον καταλυτή ενός κόσμου όμορφιάς κι' όνειρου, στον ιδρυτή της μάταιης έπιστημονικότητας, στο δυνάστη που χει σκλαβώσει την ανθρωπότητα στα δεσμά της ψευτοαλήθειας;¹⁵⁾

**

Πρέπει να μη γνωρίζει κανέναν το Σοφό του Darmstadt για να φανταστεί ότι το ανήσυχό του πνεύμα μπορεί να περιοριστεί σ' έναν άπόλυτο και τελειωτικό θαυμασμό. «Όχι, όσο αλλάζει περιβάλλο, τόσο και το «εγώ» του εξελίσσεται. Ο Βουδδισμός που στην Κεϋλάνη και στην Νότια Ίνδια του φαινόταν σάν μιὰ σύλληψη υπέροχη χάνει τώρα πολλή από την αίγλη του μπροστά στη φεγγόβολη διδασκαλία του βραχμανισμού που άπλώνεται σ' όλη την Κεντρική και Βόρεια Ίνδια. Ο δυναμισμός των Βραχμικών συλλήψεων είναι σ' αλήθεια κάτι το υπερχώμιο. Οι βραχμανικές μορφές συνυπάρχουν στον κόσμο χωριστά, κι' ή μιὰ καθορίζει την άλλη : το τερατώδικο και το λεπτό, το άποκρουστικό και το ευχάριστο, το έξυπνο και το ήλιθιο, το γελοίο και το υπέροχο. Οι σύλληψες αυτές είναι τόσο βαθειά ριζωμένες στο «είναι» που ο θεατής θαυμάζει και σέβεται ακόμα κι' όταν δεν καταλαβαίνει, ξέροντας καλά ότι ξεπερνούν την αντίληπτική του ικανότητα.

Ο βουδδισμός είναι τώρα γι' αυτόν, παρ' όλο του το μεγαλείο, ένα φαινόμενο κατάπτωσης του Ινδικού πνεύματος που καθρεφτίζεται πλήρεια στο βραχμανισμό. «Όνας μάλλον μιὰ κοινωνική διδασκαλία στηριγμένη στην πιο ζυγιασμένη ψυχολογία, ο βουδδισμός είναι θρησκεία πολύ λιγώτερο φιλοσοφημένη. Αν κρατήσουμε τις αναλογίες, ο βραχμανισμός έπαιξε στην Ανατολή το ρόλο του κα-

θολικισμού στη Δύση. Οι Ίνδοι που προχώρησαν πολύ πιο μακριά απ' όλους τους άλλους στη γνώση του «εγώ» και των όποιων ή συνείδηση λυτρώθηκε από τα δεσμά του όνόματος και της μορφής, δεν υποδέχτηκαν με μεγάλη εύνοια τις διαχωριστικές τάσεις των διαφόρων νεωτεριστών. Κι' ο Βούδδας ακόμα, αν και δεν προχώρησε τόσο μακριά από το βραχμανισμό όσο ο Λουθήρος από τον καθολικισμό, ποτέ δεν υπήρξε δημοφιλής σ'ήν Ίνδια.

Η φιλοσοφία των Yogis, που άποτελεί την πεμπτούσια των διανοημάτων σαράντα αιώνων έντονης πνευματικής ζωής στην έκταση όλης της Ίνδικης Χερσονήσος, είναι για το βορεινό προσκυνητή σύστημα που ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Η θεμελιώδεια ιδέα της διδασκαλίας αυτής έγκειται στο ότι με την αύξηση της συγκεντρωτικής του ικανότητας, ο άνθρωπος θα έχει στη διάθεσή του ένα όργανο άπεριόριστης δύναμης, με τη βοήθεια του όποιου θα μπορέσει να έρθει σε άμεση έπαφή με όποιοδήποτε αντικείμενο του Σύμπαντος, να διενεργεί πράξεις σε άπόσταση, να δημιουργεί, σάν τους θεούς, να επιτυγχάνει ότι δήποτε. Δεν πειράζει αν υπήρξε ποτέ, ή όχι ένας τέλειος Yogi. Το ουσιώδικο είναι, για τον Κ. ή προφανής ακρίβεια αυτής της άρχης, ή ικανότητά της να εξήγει όλα τα πειραματικά άποδειγμένα γεγονότα και την έσωτερική ηπιθανολογία των πραγμάτων.¹⁶⁾

Η αρκετά νεφελώδεια, όσο και σπιριτουαλιστική αυτή διδασκαλία, που εξαφνιάζει την ευρωπαϊκή μας νοοτροπία έχει ένα σπουδαιότατο έπακολούθημα : αυτός που είναι άπόλυτα κύριος του ψυχικού του οργανισμού, ώστε να μπορεί να μεταχειρίζεται με την ίδια δραστηκότητα σε όλες τους τις αισθήσεις, τη συγκεντρωτική του ικανότητα, δηλαδή αυτός που μπορεί να δώσει άπόλυτη προσοχή σε ότιδήποτε πράγμα, σε όποιοδήποτε πρόβλημα, αυτός, αν ή δύναμη την οποία έχει να συγκεντρώνεται είναι αρκετή, θ' αντίληφθει την αλήθεια παντού κι' άμέσως.

Κι' έτσι το πρόβλημα της άνωτερό-

τητας μεταξύ Ανατολής και Δύσης γίνεται για τόν Κ. ένα πρόβλημα μεθοδολογικό ή ακόμα καλύτερα τεχνικό. Ο Ευρωπαίος μ' ένα ανεξέλεγκτο όργανο, κατάκτησε και αλλοίωσε τόν κόσμο· ο Ίνδος αντί να προχωρήσει στα τυφλά αφιερώθηκε σιδή να καθορίσει τήν πραγματική αξία του οργάνου και να τὸ τελειοποιήσει. Κι' ἡ ἀπόλυτη ἀνωτερότητα του Ίνδου χρωσιέται στήν βασική κατανόηση δι' ἡ Kultur, στήν πραγματική της ἔννοια δὲ μπόρει νὰ κατακτηθεῖ μὲ τὸν σὲ ἔκταση διασκορπισμό, ἀλλὰ μόνο μὲ τὸν σὲ βάθος, κ' δι' ἡ βαθύτητα τὴν ὁποία ἀποκτᾶ κανεὶς ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν βαθμὸ τῆς συγκεντρωτικότητας. (Schoepferische Erkenntnis και Wiedergeburt).

Ἡ ἠθική πού θὰ σχηματισθεῖ ἀπὸ τέτοια διδασκαλία εἶναι βέβαια κι' αὐτὴ δυσκολονόητη γιὰ ἕνα μυαλό εὐρωπαϊκό, ευθισμένο, θεληματικὰ ἢ ἀθελα, σὲ ρασιοναλισμό. Ὁ Yogi, ὅντως βέβαιος δι' ἡ ἔννοια γεννᾶ τὸ γεγονός, εἶναι ἀπόλυτα λογικὸς μὲ τὸν ἑαυτὸ του ὅταν πι-

στέφει δι' αὐτὸς πὸς πραγματοποιήσῃ τὸ «ἐγὼ» του ἀποξενώνεται ἀπὸ τίς πράξεις, σὲ τρόπο πὸς γι' αὐτὸν νὰ μὴν ὑπάρχει καλὸ ἢ κακό, δηλαδή ὅταν ἀρνηθεῖ τὴν ὑπαρξὴ κάθε ἠθικῆς ἢ μᾶλλον ὅταν θεωρήσει τὴν ἠθικὴν σάν ἕνα περιττὸ φορτίο. Βέβαια, ἔχουμε και μεις τοὺς ἀγνωστικιστὲς μας, ἔχουμε τοὺς ἀρνητὲς τῆς ἠθικῆς, πὸς τὴν ἀγνοοῦν γιατί δὲν βρίσκουν τὸ κριτήριό της. Ἀλλὰ κι' ἡ εὐρωπαϊκὴ ἀκόμα φρασεολογία μας προδίνει τὴ διαφορά πὸς ὑπάρχει μεταξύ του Ίνδου Yogi και του εὐρωπαϊκοῦ penseur, ὁ ἕνας «ζητᾷ» μὲ τὸ μυαλό του κριτήριό, ὁ ἄλλος μὲ τὴν ψυχὴ του «ξέρει» τὸ μέσο: τὴ συγκέντρωση. Ὁ εὐρωπαίος ἀμφιβάλλει, ὁ Ἰνδὸς πιστέβει. Αὐτὴ εἶναι ἡ βασικὴ διαφορά και γιὰ τὸν Κ. ὁ λόγος τῆς ἀνωτερότητας του Ἀνατολίτη (*).

(Τὸ τέλος σὲ ἐρχόμενο)

Λ. ΠΗΝΙΑΤΟΓΛΟΥ

(*) Λεπτομερῆ βιβλιογραφία θὰ βρεῖ ὁ ἀναγνώστης σὲ τέλος τῆς μελέτης.

ΣΑΝ ΚΟΜΠΟΛΟΪ' ΑΠΟ ΘΑΝΑΤΟΥΣ

(Σάν κομπολόι ἀπὸ θανάτους εἶν' ἡ ζωὴ μου
—δίχως και γὼ νὰ ξέρω πὼς και τί...—)

...Ἐρχότανε σὰ βράδυαζε. Ἡ ματιὰ της
εἶταν δειλὴ, γεμάτη ταραχὴ...

Και πὼς χτυποῦσε ἡ καρδιά μου μὲγωνία
ὡς νὰ σιμῶση τὸ περπάτημά της
(ἢ αἰώνια, ἢ συνειθισμένη ἀρχή...)

Μοῦ ἔλεγε τὰ θῶα τὰ μυστικά της
γιὰ τὴν ἀγάπη μας, γιὰ τὰ ὄνειρά της...
κι' ἐγὼ τὴν ἀκουγα χαμογελῶντας, σκεπτικὸς,
κι' ἀπὸ τὴν εὐτυχία μελαγχολικὸς...

...Τώρα θὰν μιὰ κυρία σεβαστή,
θὰ παίξει πόκερ σὰ σαλόνια, θάχη κι' ἐραστή,
κι' ἐγὼ, ἕνας μεσόκοπος ποιητὴς
πὸς ἀραδιάζει στίχους σὲ χαρτί...

(Πόσες φορές ἐχάλασε ἡ ζωὴ μου
δίχως κι' ἐγὼ νὰ ξέρω πὼς και τί...)

Μ. ΧΑΓΕΡ ΜΠΟΥΦΙΔΗΣ

ΟΙ ΝΕΟΙ ΠΟΙΗΤΕΣ

ΠΕΝΤΕ ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΣΟΦΙΑΣ ΜΑΥΡΟΕΙΔΗ

ΙΔΙΑΙΤΕΡΟ ΜΑΘΗΜΑ

Μὲ τὸ μάθημα τοῦτο τὴ φτωχὴ μου τὴ ζήση
—δραχμὲς χίλιες μοῦ δῖναν— εἶχα πιά ξασφαλίσει
Στὸ φαῖ μου ὀχτακόσες, μιὰ ζωὴ μετρημένη,
γιὰ τὸ νοῦκι διακόσες, καμαροῦλα μιὰ πῆχυ
και γιὰ τὰλλα, σκεπτόμουν, κάτι πάλι θὰ τύχη.
Ἦταν κάποια κυρία, κοσμικὴ, καλεσιμένη
σὰ μεγάλα σαλόνια κι' εἶχε ἀνάγκη νὰ ξέρη
γιὰ τὸν Ὀμηρο κάτι, γιὰ τῆς Λέσβου τὴ λύρα,
σὴν κουβέντα της στίχους, πὸς και πὸς νὰναφέρη,
νὰπαγγέλη Μαβίλη, Καβάφη, Πορφύρα.
Ἐνα μάθημα ἀκόμα κι' ἡ ζωὴ θῆναι ὥραια,
συλλογιόμουν σὲ τέλος θὰ τῆς μάθω κι' ἀρχαία.
Ὅταν ξάφνου μοῦ λέει: «θὰ σὰς πάψω ἕνα μῆνα.
Πὸς καιρὸς γιὰ μελέτη, τὸ Τριῶδι ἔχει ἀνοίξει.
Ξενυχτῶ κάθε βράδυ σὲ τοὺς χοροὺς κολομπίνα.
Και θαρρῶ δὲν σὰς ἔχω τὸ κοστοῦμί μου δειξέι.
Τὶ Succès πούχω κάνει, τὸ πιὸ φῖνο lamme
δεκαπέντε χιλιάδες μοῦ κοστίζει μοντέλο
Τὸ grand chic ἀπ' εὐθείας τῶχει φέρει γιὰ μέ.
Κι' assorti πὼς μοῦ πᾶει μτερὸ τὸ καπέλλο!»
Θᾶπε κι' ἄλλα, δὲν ξέρω, τὸ μυαλό μου, σάν σφήνα
μιὰ κουβέντα τρυποῦσε: «θὰ σὰς πάψω ἕνα μῆνα.»

ΕΡΩΤΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Σ' ένα παληό σεντούκι ξεχασμένα,
—σιγύριζα τυχαία τὰ πράματά μου—
Ένας σωρὸς χαρτιά ξεθωριασμένα,
τὰ γράμματά σου, ἐχύθηκαν μπροστά μου.

“Ορκοί, ὑποσχέσεις, λόγια φλογισμένα,
μιὰ ἀγάπη ἀκέρηα κοίτεται δῶ χάμου.
κι' ἀλλοίμονο δὲ γροίκησε κανένα,
στ' ἐντίκρυσμά της, σκίρτημα ἢ καρδιάμου.

Πόση στή προσμονή τους ἀγωνία,
πόση στὸ φτάξιμό τους εὐτυχία,
μοῦχαν χαρίσει ἐτοῦτα τὰ χαρτιά!

Μ' ἄχρηστα πιά, κουρέλια γινομένα,
στή πλήξη μου παιγνίδια, ἕνα πρὸς ἕνα,
τὰ ρίχνω ἀπόψε μέσα στή φωτιά.

ΑΠΑΙΣΙΟΔΟΞΙΑ

“Αχ! πούναι τώρα, μέσ' τὴ σκοτεινιά μου
κεῖνο τὸ φῶς, πὸ τόσο πλημμυροῦσε,
μικρὸ ξεπεταροῦδι τὴν καρδιά μου,
στῆς νειότης τὸ ταξιδιό ὅταν κινούσε.

Μύρια πουλιά γαλάζια, τὰ ὄνειρά μου
κι' ἡ σκέψη, δάρκα ἀνάλαφρη, γλυστροῦσε
στήν αἰσιοδοξία, π' ὀλόγουρά μου,
ἀκύμαντος γιαιλὸς σπιθοβολοῦσε.

Πόσο νωρὶς διαλύθηκαν τὰ θάμπη
τῆς νειότης, τῆς ἀγάπης, τῆς χαρᾶς.
Στὴ λάδα μιᾶς ἀπόκρυφης ἀρᾶς,
μαράθηκαν τῶν πόθων μου ὅλοι οἱ κάμποι.

Κι' ἔμωσ με πόση φλόγα νοιώθω ἀκόμα
τῆς ζωῆς ἢ δὶψα νὰ μοῦ καίει τὸ στόμα.

ΚΙ' ΗΡΘΕΣ ΕΣΥ

Μονάχα με τὴ γνώση ἐρωτεμένη
μεσ' τὰ διβλία σπατάλησα τὴ ζήση.
Νὰ γίνω μεσ' τοὺς λίγους διαλεγμένη,
τὸνειρο πὸ φτερά μούχε χαρίσει.

Διπλώματα, βραβεῖα εἶχα κερδίσει.
Κι' ἀπ' τὴ φιλοδοξία συνεπαρμένη
πόσες βραδυὲς δὲν εἶχα ξενυχτίσει
στὸ λίγο φῶς τῆς λάμπας μου σκυμένη.

Κι' ἦρθες ἐσὺ, χωρὶς νὰ σὲ προσμένω,
με ἀκριβὰ τῆς νειότης σου τὰ δῶρα
καὶ χτύπησες τὴν πόρτα μου ἕνα βράδυ.

Κι' ἀλλάξαν ὄλα ξάφνου: Κι' εἶμαι τώρα
ἀδύνατο ἕνα πλάσμα ἐξαρτημένο
ἀπὸ 'να σου χαμόγελο καὶ χὰδι.

ΑΓΑΠΗ

Κι' ἂν ἔχω κέρινη ὄψη φθισικῆς
κ' ἂν ζύγωσα στὸ χάρο παραπλήσια,
τὴν πληρωμὴ θυσίας μοναδικῆς,
ἀπ' τὴν ἀγάπη, δέχτηκα περίσια.

Ρούφηξα τὴν πνοὴ τὴν ἀφροδίσια
ψυχῆς με τὴ δική μου ἀδερφικῆς
καὶ γνώρισα τᾶτέρμονα τὰ Ἡλύσια
μᾶς θείας εὐτυχίας ἐρωτικῆς.

Καὶ τώρα, μπρὸς στὸ θάνατο φτασμένη
μιὰ μόνη εὐχὴ στὰ χεῖλη μου ἀνεβαίνει:

“Ὅς ἦταν, δέντρο ὡς εἶμαι μαραμένο,
σὲ μιὰ ἀνοιξη στερνὴ νὰ ξανακνείωσω
καὶ τοὺς ἀνθούς μου στὸν ἀγαπημένο
γιὰ ἕνα καινούργιο μάδημα νὰ πλώσω...

ΣΟΦΙΑ ΜΑΥΡΟΕΙΔΗ

ΑΓΓΕΛΟΥ ΤΕΡΖΑΚΗ

Ε' ΤΕΝΕΒΡΙΣ

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΤΕΛΕΥΤΑΙΕΣ ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ΤΟΥ ΑΓΝΩΣΤΟΥ ΦΙΛΟΥ

1

ΕΚ ΒΑΘΕΩΝ

Εἶνε νύχτα. Στὸ μικρὸ δωμάτιό μου,
μιὰ λάμπα μονάχα καίει, μιὰ μικρὴ λαμπίτσα
πὸν χρησιμοποιούσα πάντοτε, ἀπὸ
τὰ μαθητικά μου χρόνια. Τὸ κιτρινωπὸ
τῆς φῶς εἶνε γεμάτο ἀπὸ ἀναιμνήσεις.
Φτερουγίζουν γύρω ἀπὸ τὸ ταπεινὸ τῆς
γυαλι σὰν κοπάδι νυχτερίδες, μ' ἀβέβαιο
πέταγμα. Καὶ τὸ φῶς εἶνε χαμηλό, τόσο
μόνο ὅσο χρειάζεται γιὰ νὰ φωτίζει τὴ
συνειδήσή μου.

Ἀπὸ τὶς προηγουμένους μου ἐπιστολές,
θὰ ξέρετε—ἂν ἐλάβατε τὸν μάταιο κόπο νὰ
τὶς διαβάσετε—πὼς εἶμαι ἕνας φτωχὸς
νέος σπουδαστῆς πὸν κατοικεῖ σὲ μικρὸ
δωμάτιο μιᾶς ἀπόμερης συνοικίας καὶ
γράφει παραμύθια γιὰ παιδιά. Αὐτὸ εἶ-
νε τὸ ἐπάγγελμά μου. Ἄν τὶς ἐδιαβά-
σατε τὶς ἐπιστολές μου θὰ τὰ ξέρετε ὅλ'
αὐτά, θαρῶ πὼς τάλεγα κάπου ἐκεῖ μέ-
σα. Ἄν πάλι δὲν τὶς ἐδιαβάσατε ἢ δὲν
ἐκφράστηκα καλὰ πρῶτε, νὰ τώρα πὸν μοῦ
δίνεται ἡ ἀφορμὴ νὰ σᾶς τὸ πῶ. Ἐξῆρω
βέβαια πὼς μ' αὐτὸ προσφέρω στὴν ἀν-
θρώπινη σας νόηση μιὰ μεγάλη ὑπηρε-
σία: Τοποθετοῦμαι μέσα σὲ γρόνο καὶ
τόπο, παίρνω κάποια μορφή. Δὲν ἔχετε
πιὰ ἀνάγκη νὰ κοπιᾶσετε γιὰ νὰ με φαν-
τασθῆτε ἢ νὰ με περιβάλλετε με κάτι. Νὰ
με τοποθετήσετε τέλος σὲ χῶρο, ὅπως σ'
ἕνα δωμάτιο κοινοῦ ἀνθρώπου ἢ σ' ἕνα
κελλὶ φρενολογικῆς κλινικῆς...

... Νὰ με σὰν μιὰ ἰδεατὴ μορφή μπρο-
στὰ στὰ μάτια σας.

Νιώθω νὰ προβάλλωμαι στὴν ὀθόνη
τῆς φαντασίας σας.

Ἀκόμη, θὰ σᾶς ἔχω εἰπεῖ καὶ ἄλλοτε
πὼς δὲν ἔχω κανένα στὸν κόσμο. Αὐτὸ θὰ
σᾶς εἶναι ἀπαραίτητο γιὰ νὰ πεισθῆτε
πὼς εἶμαι εἰλικρινῆς. Καμμιά πρόληψη
δὲν με περιβάλλει κ' ἡ ἀστροκὴ μου ὑ-
πόσταση πλέει ἐλεύθερη στὸ χάος τοῦ δι-
αστήματος! Θὰ με ρωτήσετε ἴσως γιὰ τὴν
σᾶς τὰ γράφω ὅλ' αὐτά, ἴσως ἴσως γιὰ τὴν
κάν σᾶς γράφω. Ναί, νὰ μιὰ σκέψη
πὸν τώρα μόλις—σᾶς βεβαιῶ—ξεφυτρῶ-
νει στὸ μυαλό μου κι' ἀναποδογυρίζει
μέσα μου τὴ λογικὴ ἁρμονία τῆς γνωρι-
μίας μας. Γιατί σᾶς τὰ γράφω; Πιστέ-
ψτε με πὼς, εὐσυνείδητα, πρώτη φορὰ
κι' ἐγὼ βιάζω τὸ ἐρώτημα αὐτὸ στὸν ἑ-
αυτό μου. Ἡ ὁμολογία αὐτὴ ἐλπίζω κά-
πως νὰ με ἐλαφρώνει ἀπὸ τὸ βάρος τῆς
κατηγορίας σας, τῆς πιθανῆς, πὼς δὲν
ἐφρόντισα τουλάχιστο νὰ δικαιολογήσω
ἀμέσως ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τὴ θέση μου ἀπέ-
ναντί σας ὅπως δὲν ἐφρόντισα νὰ πα-
ρουσιασθῶ κἂν, σὰν ἀνθρώπος καθὼς
πρέπει. Μὰ καὶ γιὰ τὸ ὑπόλοιπο τῆς ἀ-
πορίας σας θὰ ἔχω νὰ πῶ τοῦτο, γιὰ ν'
ἀπαλλαγῶ ὀλόγιστα καὶ νὰ συνεχίσω τὸ
αἰθερόλαινο ταξίδι μου: Πῶς, τὸ κάτω-
κάτω, ἢ ὑπόστασή μου λίγο μ' ἐνδιαφέ-
ρει. Γιατί, μπαίνοντας μιὰ στιγμή στὴ
θέση σας, θὰ ἔλεγα σὰν τοὺς Ἑβραίους
τῆς Γραφῆς:—Τί πρὸς ἡμᾶς;—Καὶ πι-
στέψτε πὼς αὐτὸ τὸ ἴδιο λέω κι' ἐγὼ
στὸν ἑαυτό μου.

Νὰ πὸν βρισκόμαστε λοιπόν.

είνε όλη ίσορροπημένη.

Νιώθω πώς είνε ή ώρα που θά έρθει, όπως κάθε βράδυ, ό αιθερομανής ποιητής. Θ' άνέβει τή σκάλα άργά, σιωπηλά, και θά πάει ίσια στη σοφίτα του. Δεν θά χτυπήσει στην πόρτα μου, γιατί ποτέ του δεν χτυπάει. Αύτή τήν ώρα συνήθως είνε όλοτελα μεθυσμένος από τήν μυρωδιά. Η σκάλα θά τρίξει άργά, με πλήξη για τό άσήμαντο βάρος του. Θά πάει κατευθείαν στη σοφίτα του... Νάτος κι' όλα πού έρχεται.

...Τόν άκούω πού άνεβαίνει.

Αλήθεια, αυτός νά ξέρει πού άραγε είνε ό Θεός;

2

Ο ΠΑΙΑΝΑΣ
ΤΩΝ ΚΟΛΑΣΜΕΝΩΝ

Αγαπώ τά πρόσωπα πού έχουν ιστορία.

Τά πρόσωπα πού αϊλακώνει ό χυμός τής ξενυχτισμένης ήδονής. Που τά νεύρα τους έσπασαν σε μιá τελευταία ένταση τή στιγμή πού ζητούσαν νά ξεπεράσουνε τόν έαυτό τους. Τά πρόσωπα όπου τά συναισθήματα έχάραξαν τó δρόμο τους ανάμεσα στις λεπτές τους ίνες και μάς άφησαν τά ίζητ' άσβυστα του έρχομou και τής διάβασής τους.

...Αγαπώ τά πρόσωπα πού έχουν ιστορία.

Ό! πόσο μου είνε άποχρυστικά τά άλλα εκείνα, τά όμαλά και άψυχα. Στις λείες τους καμπύλες γλυστράει τó συναισθημα—σκεφθίητε: τó Κυρίαρχο Συναισθημα γλυστράει, πέφτει χάμou και συντριβεται, σπάει. Στη γή.

... Σπάει στη γή.

Είνε όμαλά, σαν καθρέφτες. Δεν έχουν σφραγίδα. Στις άκυμανες ελιφάνειές τους άντικρύζεις τόν έαυτό σου. Και τίποτ' άλλο. Αντικρύζεις τόν καθημερινό σου έαυτό πού άποστρέφεσαι. Είσαι ύποχρεωμένος, όταν τόν συναντάς, νά τόν άντικρύξεις. Έξαναγκάζεσαι, είσαι παιγνίδι στα χέρια τής Μοίρας.

Όταν ό καθημερινός σου, όμως, έαυτός πεθάνει, πρέπει νά τά σκεπάζεις τά λεία

πρόσωπα με μαύρο πανί. Όπως τούς καθρέφτες στο σπίτι του νεκρού. Έπαρχει άλλιώς φόβος νά ξαναδείς μέσα τή σκιά του καθημερινού σου έαυτου πού βρυκολακιάζει.

Νά τά σκεπάζεις χωρίς άλλο με μαύρο πανί...

Σήμερα ό καιρός είνε βροχερός. Ένα γκρίζο φώς σέρνεται από τó παράθυρό μου και γλύφει τó πάτωμα με τήν άνια τής τέλειας έκλυσης. Ένα φώς ξενυχτισμένο.

Κάτω, στο ίσόγειο, ό φοιτητάκος τής φιλολογίας, ροκανίζει τά κιτριτισμένα χαρτιά του, βυθίζει τή σουβλερή μυτίτσα του στη σκόνη τους, τά διατρέπει γρήγορα, νευρικά, με τά μικροσκοπικά του μάτια.

Τόν άκούω πού τρίξει, σās λέω, σα σκόρος.

Κάθε πού γυρίζει ένα φύλλο, τά μάτια του ρίχνουν μιá λάμψη περιέργη. Λες πώς σκέπτονται: «Α! νά, έδω είνε πιά πού θά βρω τήν αλήθεια». Μα τó βλέμμα του βυθίζεται πάλι στην καινούργια σελίδα, τήν ίδια σαν τις προηγούμενες άλλες, κι' άμέσως γίνεται όπως και πρώτα σκοτεινιασμένο και θολό.

Κι' έτσι σε κάθε σελίδα...

Αυτό μου θυμίζει μιá σκηνή πού βλέπω συχνά στο δρόμο. Στο δρόμο μου: Ένας στραβός φουκαράς πού έχει επάγγελμα νά ζητιανεύει, περνάει κάθε μεσημέρι με τó κοντσό του βάδισμα και τραβάει προς τά πέρα. Τó βάδισμά του είνε τέτοιο πού τόν κάνει κι' όλο σκύβει μπροστά, σε κάθε βήμα, για ν' άνορθωθεί μόλις στερεώσει τó γερό πόδι του. Έτσι άνεβοκατεβαίνει και σου δίνει τήν έντύπωση πώς όλο θέλει νά έξορμήσει για κάπου μα σε κάθε του καινούργιο βήμα αναχαιτίζεται...

... Έρχεται στρίβοντας τή μιá γωνιά και φεύγει στρίβοντας στην άλλη.

Και σε κάθε μιá, θαρρείς, καθώς σκύβει, πώς ψάχνει νά ιδεί άν εκεί πίσω είνε αυτός πού περιμένει. Ό Θάνατος. Μα δεν είνε ούτε εκεί και τόν βλέπεις νά ύψώνει πάλι τó θλιβερό άνάστημά του για μιá στιγμή, μόλις πατήσει τó γερό

ποδάρι του, ως που νά τόν χάσεις όλοτε-λα από τά μάτια σου, πίσω από τή γωνιά πού στρίβει.

Μιá σκηνή όχι πολύ σημαντική, καθώς βλέπετε...

Ό νεαρός μου λοιπόν φοιτητής ψάχνει. Διαβάζει, άνασκαλεύει άχόρταγα, καθημερινά κουβαλάει όλο και νέα βιβλία. Έρχεται τó μεσημέρι καταφορτωμένος τόμους, παληούς και καινούργιους, και στα μικρά του μάτια έχει μιάν άστραπή θριάμβου, σα νά σου λέει: «...δεν ξέρεις έσύ... Νά όμως, έδω είνε πού φέρνω τώρα τήν αλήθεια».

Και είνε λύπη νά τόν βλέπεις, έτσι κευρασμένο, ιδρωμένο και νηστικό.

... Έχει και μιá φιλενάδα, φοιτήτρια, πού ήρθε από τήν επαρχία νά σπουδάσει φαρμακευτική. Είνε μιá κοντούλα κι' άσήμαντη, μάλλον άσχημη. Έρχεται ταχτικά και τόν βλέπει, πότε—πότε μάλιστα περνούνε και τή νύχτα τους μαζί. Μελετούνε κ' οι δυό τά ίδια μεγάλα τους βιβλία. Άλλοτε πάλι τσακώνονται και τούς άκούω πού θορυβούνε και φωνάζουν κάτω στο δωμάτιό τους.

Ένα τέλειο άντρούνο.

Ό μικρούλης, λοιπόν, αυτός φοιτητής είνε ένα άρτιο υπόδειγμα σύγχρονου ήρωα. Έχει τις πεποιθήσεις του, εργάζεται για τή διάδοσή τους, μιλάει σε συγκεντρώσεις κι' εκθέτει τή ζωή του πολύ συχνά σε κίνδυνο.

Μα όσο αυτός είνε ήρωας τόσο ό άλλος εκείνος, ψηλά, ό ποιητής, είνε ένα άχρηστο τομάρι.

Αυτός δεν ενδιαφέρεται για τίποτα. Γελάει συχνά, άθόρυβα, και βλέπεις νά ζαρώνει τó μούτρο του χωρίς νά σε άφί-νει νά ιδείς τó στόμα του πού διαστέλλει τó γέλοιο. Ούτε και στα σβυσμένα μάτια του παίρνει τή λάμψη του θριάμβου πού έχει κάθε άνθρωπος στα δικά του όταν γελάει. Σε κοιτάζει τó ίδιο άδιάφορα, μεθυσμένα. Κι' όμως γελάει. Τά μηνίγγια του ζαρώνουνε, αυτό είνε όλο. Μοιάζει σαν μιá μάσκα, κάτι χειρότερο, τó μισό μιás μάσκας...

Τό ιδανικό του, συνηθίζει νά λέει, είνε ή έκμηδένιση.

Περίεργο: Γιατί σās έρχεται άμέσως στο νοϋ ή ιδέα νά τόν σώσετε; Τι άλλόκοτο πράγμα! Μα σās λέω, κύριέ μου, πώς δεν είσαστε ό πρώτος πού τó σκεφθήκατε αυτό και είνε περιττό νά υπεργρανεύσθε για τήν άνακάλυψή σας. Η άνακάλυψή σας αύτή δεν έχει άλλο λόγο παρά τó πώς νά σās κάνει νά πιστέψετε πώς εκάνατε μιá καλή πράξη. Πολύ εγωϊστική πρόθεση, πού κι' άλλοι τήν είχαν πριν από σās. Έγώ όμως, έτσι για νά διασκεδάσω, θά σās βάλω άπέναντι σ' αυτό τόν άνθρωπο πού βυθίζεται όλοένα και πιό πολύ στην άχλύ τής έκμηδένισης και θά τόν κορντίσω νά σās μιλήσει: «Τι τ' όφελος;»

Τόν άκούσατε; Σās είπε: τί τ' όφελος.

Και τώρα όριστε, παρακαλώ, νά τού άπαντήσετε. Ναι, θά ήμουν έτσι περίεργος νά σās άκούσω νά τού ειπήτε και μιá μονάχη λέξη... Έστω και τόσο κοινή σάν: «μα πρέπει νά ζήσετε, φίλε μου για νά εκπληρώσετε τόν προορισμό σας», ή, άκόμη καλύτερα: «μπορούσατε νά γίνετε ένας άνθρωπος χρήσιμος στο άνθρωπινο γένος».

Θά σās έλεγε άπλούστατα: «Τι παραπάνω από τόσους άλλους;». Άραγε άν ήμουν ό μπαλωματής τής γειτονιάς σας πού επιδιορθώνει τά παπούτσια σας ή ό δημοσιογράφος πού σās παίρνει συνεντεύξεις;

Και σās βεβαιώνω πώς θά ιδρώνατε πολύ για νά τού άπαντήσετε, όσο κι' άν έχετε με τó μέρος σας τή λογική. Έτσι είνε.

..Θά τού μιλούσατε, πιστεύω, για συνείδηση ή για ήθική. Θά τού μιλούσαμε μαζί γι' αυτό τó πράμα.

Συγχωρείστε μου ωστόσο τούτο πού θά σās πω, πού τόσο με βασανίζει:

Ό άνθρωπος δεν κατώρθωσε ως τώρα ν' ανακαλύψει τίποτα άνώτερο από τή συνείδηση. Μα θέλω νά ιδούμε τι όνομάει έτσι; Δέ θά μου πήτε, βέβαια, πώς ή συνείδηση είνε ένας άνώτερος και έξένος προς τόν ύλικό έαυτό του ήθικός ρυθμιστής. Αυτό, τó ξέρετε πιά, ήταν μιá άνόητη πρόληψη και πάει. Κυρίως, είνε ή ικανότητα τού νά έχει άντίληψη

τῶν γεγονότων καὶ νὰ κάνει ὠρισμένους συλλογισμούς θεληματικά ἢ ἀσυναίσθητα, κάποτε κι' ἀπὸ ἔξη...

Μὰ ἡ συνείδηση αὐτή, γιὰ μένα, εἶνε μιὰ λειτουργία ζωϊκή, μηχανική, χωρὶς κουκούτσι μεταφυσικότητας. Ξέρω πὼς ἔχει τὸ κέντρο της στὸν ἐγκέφαλό μου, πράγμα πὸ εἶνε μιὰ μηχανὴ πολὺ σοφὴ μὰ πάντα μιὰ μηχανή. Ξέρω μάλιστα πὼς δὲν εἶνε καθόλου ἐλεύθερη στὴ λειτουργία της ἀλλὰ πὼς ἐξαρτᾶται ἀπὸ χίλιους δυὸ συντελεστὲς καθόλου ρομαντικούς κι' ἀκόμη μάλιστα ἀπὸ τὴν... μάρκα τοῦ ἐργοστασίου τῆς κληρονομικότητας. Οἱ ἄνθρωποι ὡστόσο τὴν ἐπιδεικνύουν γιὰ τὸν ὑπατο βαθμὸ τῆς γνώσης τους. Καὶ γι' αὐτὸ τὴν συνταυτίζουν μὲ τὸ θεῖο. Σωστά, γιὰ τὸ νὰ τὴν ξεπεράσουν θὰ σήμαινε νὰ ξεπεράσουν τὸν ἑαυτὸ τους, πράγμα ἀδύνατο, ἀφοῦ ἐκείνη εἶνε τὸ ζενιθ τῆς γνώσης τους, τὸ 450 τῆς διανοητικῆς γνώσης θερμοκρασίας. Πὼς νὰ τοὺς τὸ ἀπαιτήσουν αὐτὸ;

Ναί, μὰ ἡ συνείδηση αὐτή, εἶνε σὰς λέω, μιὰ λειτουργία ζωϊκή, μὲ τελεολογική, κι' αὐτὴ, τὴν ὑπαρξή. Ἐνα λεπτότατο σύστημα ἀπὸ χιλιάδες μικροῦταικα νεύρα. Εἶνε ἀκόμη μιὰ δύναμη ὄχι δογματική ἀλλὰ ὠφελμιστική, πάλι, δηλαδὴ χωρὶς ρομαντικὴ μεταφυσικότητα... Στὴν πρώτη παθολογικὴ ἀνωμαλία διασαλεύεται, ξεκουρντίζεται. Καὶ νὰ ἡ ἀνοια, ἡ συνείδηση πὸ γίνεται ἀσυνειδησία.

Ἐπειτα, ἡ συνείδηση, κύριε, δὲν εἶνε αἰώνια. Αἰώνια εἶνε ἡ ζωή...

Ὁ Θεὸς ὅμως δὲν εἶνε μιὰ λειτουργία ζωϊκή. Εἶνε μιὰ δύναμη, πὸ σωστὰ τὴν ἔχουν ἀποκαλέσει Θέληση. Ὁ κύκλος τοῦ συλλογισμοῦ γι' αὐτὸν δὲν ὑπάρχει. Ἡ λογικὴ εἶνε σύστημα διπλογραφίας, χρήσιμο γιὰ τὰ ἐμπορικά μας βιβλία. Βάζει σὲ τάξη τοὺς λογαριασμούς μας, στρογγυλογράφει ἀριθμούς καὶ τραβᾶει ἀπὸ κάτω χαρακίες κόκκινες καὶ μαῦρες. Τέλος χρησιμεύει στὸ νὰ βγάξει καὶ στίς δυὸ σελίδες, μὲ μιὰ γελοία συμβατικότητα πάντα, τὸ ἴδιο ἄθροισμα. Γι' αὐτὸ εἶνε ἀναγκαία γιὰ τὴ ζωὴ τὴν ἀνθρώπινη, εἶνε ἀπαραίτητη. Μὰ γιὰ τὸ Θεὸ ὅλ' αὐτὰ δὲν εἶνε τίποτα. Αὐτὸς τὰ δημιουργεῖ.

Δὲν κάνει συλλογισμούς, κύριε μου. Δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ συλλογισμούς. Ὁ συλλογισμὸς εἶνε εἶδος κατανώσεως ἀνθρώπινης. Ἐκεῖνος εἶνε τὸ ἀπόλυτο. Δημιουργεῖ τοὺς συλλογισμούς, δὲν τοὺς ὑφίσταται...

Αὐτὸ εἶνε ἡ συνείδηση, κύριε. Μόνον αὐτὸ! Φωτιά, λοιπόν, τὸ καλὸ πὸ οὐθὲν θέλω! Πυρπολεῖστε τὴν ὅσο εἶνε ἀκόμη καιρὸς... Μά, προσέξτε μὴ τὸ πῆτε αὐτὸ πουθενά κι' ἄς μένει, σὰς παρακαλῶ, μεταξὺ μας: Δὲν θέλω νὰ κάνω κακὸ στὸ ἀνθρώπινο εἶδος... Σὰς παρακαλῶ.

Καὶ τώρα, τώρα πὸ οὐθὲν εἶμιλησα γιὰ τὸν μικρὸ κόσμον πὸ μὲ περιβάλλει, γιὰ τοὺς δύο γειτόνους μου, τὸν φοιτητὸν τοῦ ἰσόγειου καὶ τὸν ποιητὴ τῆς σοφίας, θὰ μὲ ρωτήσετε, φυσικά, ἐγώ, τί εἶμαι ἐγώ; Πὸ βρίσκομαι ἐγώ;

Χμ! Ὅριστε μιὰ ἐρώτηση.—Ἐγὼ λοιπόν, ἀπλούστατα, βρίσκομαι... μεταξὺ τῶν δύο. (Μὴν ξεχνᾶτε ἄλλωστε πὼς κἀθόμαι στὸ μεσαῖο πάτωμα...)

..Αὐτὸ ἀκριβῶς. Μεταξὺ τῶν δύο. Ἀνάμεσα στὴν πεποίθηση τοῦ ἑνὸς καὶ στὴν ἀδιαφορία τοῦ ἄλλου. Καὶ πότε ἔλκομαι πρὸς τὰ πάνω καὶ πότε πρὸς τὰ κάτω. Ecce Homo.

Περιμένω τὸ βράδυ νάρθει. Καὶ τότε, ἀνοίγω τὸ παράθυρό μου καὶ μπήγω μιὰ κραυγή. Ἀκριβῶς ὅπως σὰς εἶπα. Ἡ κραυγὴ αὐτὴ, ἀντηχεῖ στὴ γειτονιά, χτυπιέται ἀπελιπισμένα στοὺς τοίχους, τινάζεται, φτεροκοπάει λίγες στιγμὲς, κάνει νὰ ὑψωθεῖ καὶ νὰ ξεφύγει πρὸς τ' ἀστέρια, πρὸς τὸ ἄπειρο, καὶ πάλι πέφτει χάμω, στὸ λίκνο τοῦ στεγνοῦ καὶ βουρκομένου μου δρόμου καὶ ξεψυχᾶει στὴ γῆ.

Αὐτὸς εἶμαι ἐγώ.—

Μὰ νὰ πὸν νύχιωσε.

Ἀντίκρου ἀνάβουνε ἕνα-δυὸ φῶτα. Στὸ δρόμο κυνηγιόνται οἱ σκιὲς καὶ τὰ χλωμά χαμόγελα τῆς ἐσπέρας. Μερικὰ βήματα ἄγνωστα, βιαστικά, στὸ λιθόστρωτο κι' ἡ μυρωδιὰ ἀπὸ ζεστὸ φαί πὸν ἔρχεται ἀπὸ τὴ γωνιά κάποιος οἰκογένειας. Κλείνουνε τὰ παράθυρα. Ἐνα μακρονὸ κλάμμα μικροῦ παιδιοῦ, ὅπως παλῆ, στίς πρωτόγονες ἐποχές, μέσα στὰ δάση. Ἐρχεται ἀπὸ τόσο μακρὰ αὐτὴ ἡ κραυγή! — Κά-

Γ. ΣΤΕΡΗ

ΑΡΙΑΔΝΗ

ποιο σύντομο τραγοῦδι...

Στὸ ἰσόγειο τραγουδοῦνε, δυὸ φωνές. Ὁ φοιτητὴς κι' ἡ φιλενάδα του. Λένε μαζί, μὲ τοῦ κόσμου τὶς παραφωνίες, ἕνα τραγοῦδι ἐπαναστατικό. Μοιάζει μὲ τὸ θρηῖον τῶν φυλακισμένων πὸν τραβοῦσανε κουπὶ στίς γαλέρες τοῦ μεσαίωνα. Εἶνε ἕνα ἄργο καὶ πένθιμο τραγοῦδι. Κι' ἔξω παφλάζει τὸ κῆμα πὸν καταπίνει τὸ θεόρατο καὶ σκοτεινὸ στόμα τῆς νύχτας.

Καὶ ταξιδεύουμε...

Ἡ βαρεῖα συννεφιά ἔπνιξε ἀπόψε ὅλα τ' ἀστέρια στὸ στερέωμα. Καὶ ἡ σελήνη ταξιδεύει θολή, βιαστική, γιὰ νὰ τελειώσει τὸ ὑποχρεωτικὸ της μάταιο κι' αὐτὴ ταξίδι. Τὸ κλάμμα τοῦ μικροῦ παιδιοῦ ἀντηχεῖ πάλι, πνιγμένο, στὴ γειτονιά, τελευταία ἐπίκληση τῆς ἀνθρώπινης ὑπαρξῆς κάτω ἀπὸ τὸ σκοτάδι.

Ἡ σκάλα μὸν τρίζει. Εἶνε ὁ αἰθερομανῆς ποιητὴς πὸς γυρίζει μεθυσμένος ὀλότελα. Ἐνα σύννεφο αἰθέρα τὸν συνοδεύει. Γλυστράει ἀπὸ τὶς χαραμάδες τῆς

πόρτας μου καὶ μβλίνει στὸ δωμάτιό μου ἐρευνητικὸ, εἰσδύοντας ὡς καὶ στίς μικρότερες γωνίες. Ὑστερα, σιγά—σιγά, διαλύεται...

Τὸ παράθυρό μου εἶνε ἀνοιχτό. Πέφτουν στὸ χέρι μου δυὸ—τρεις θερμὲς σταγόνες.

Ἀπόψε θὰ βρέξει...

Στὸ ἰσόγειο, ὡστόσο, τραγουδοῦν.

3

ΑΠΟΛΥΤΡΩΣΗ

Ὁ Θάνατος ὑψωσε σήμερα τὸ πρῶτὸ τὸ τρόπαιό του στὸ ἀντικρινὸ σπίτι.

Θέ μου! «Πὸν βρῆκε νὰ τὸ φυτέψει αὐτὸ τὸ τρόπαιο.» Στίς τρυφερές κι' ἀνυπεράσπιστες σάρκες ἑνὸς μικροῦ παιδιοῦ. Τὸ σπιτάκι εἶνε φτωχικό, κακομοίρικο. Κάθονται μέσα τοῦ κόσμου οἱ φτωχοοικογένειες κι' οἱ κλάψες τῶν παιδιῶν τους ἀκούγονται ὅλη τὴν ἡμέρα, ἀκατάπανστα.

πὸ τὴν Ἀνατολή στὴ Δύση. Εἶμαστε οἱ ἀκρίτες τοῦ κόσμου σας. Νὰ ξέρετε, ἄχ, νὰ ξέρετε ... Αἷμα, παντοῦ αἷμα!

Πληρώνουμε τὸ φόρο τοῦ αἵματος ...

Κύριε, ἡ ζωὴ εἶνε μάταιη καὶ τὴ λατρεύουμε. Κύριε, ἀψηφοῦμε τὸ θάνατο ὅπως ὅλοι ἐκεῖνοι ποὺ ἀγαποῦνε βαθεῖα τὴ ζωὴ.

Συγχωρεῖστε με. Τούτη μονάχα τὴ στιγμή βλέπω πόσο ἦτανε μάταια ὅλα τούτα ποὺ σὰς εἶχα γράψει στὶς ἐπιστολές μου. Ἐπιχείρησα νὰ σὰς ἐξηγήσω ... Τώρα μόνις βλέπω πὼς αὐτὸ εἶνε ἀκατόρθωτο. ΑΥΤΟ δὲν ἐξηγεῖται μὲ τὴ λογικὴ. Αὐτὸ τὸ νιώθει κανεὶς ἢ δὲν τὸ νιώθει. Τίποτ' ἄλλο.

Μὰ θὰ σὰς τὸ στείλω καὶ τοῦτο τὸ γράμμα μου. Θὰ σὰς τὸ στείλω γιὰ νὰ ἴδῃτε τὴ μετάνοιά μου. Εἶμαι ἔνοχος ἀπέναντι τῶν ἀδερφῶν μου γιὰ τὴ ἐπροδῶσα τὴν ἱερὴ σιωπὴ καὶ σὰς παράδοσα τὸ αἰώνιο μυστικόν.

...Ἐλάβατε ἓνα μῆνυμα ἀπὸ τὸ ὑπερέραν, ἓνα μῆνυμα ἀπὸ τὴ ζωὴ τοῦ τάφου.

Μὰ δὲν πειράζει. Εἶμαι τοὐλάχιστον βέβαιος πὼς δὲν θὰ τὸ νιώσετε ποτέ.

—Νά, πάλι πέρασα μιὰ κρίση. Αὐτὴ ἦταν ἡρεμότερη μὰ θ' ἄγραφα πάλι τοῦ

κόσμου τὶς ἀνοησίες. Δὲν πειράζει. Θὰ προχωρήσω ἀκόμη γιὰ λίγες στιγμές. Εἶνε πολὺ ἀργά γιὰ νὰ γυρίσω τὸ βλέμμα μου πίσω. Τὸ ΡΗΘΕΝ ΠΛΗΡΟΥΤΑΙ. Μιὰ κρίση ἀκόμη καὶ τελείωσε. Ἡ οἰκὸγένειά μου μοῦ ἄφισε τὸν ὥραϊο τῆς κλῆρο στοργικά. Εἶνε κάπου ἐκεῖ, σὰν ἓνα μικρὸ ἀστράκι λαμπερό, στὸ πίσω ἀκριβῶς μέρος τοῦ κρανίου μου, στὴ ρίζα τοῦ ἐγκεφάλου.

Τὶ σὰς ἔλεγα; Γιὰ τ' ἀστέρια μου; Εἶνε περιττὸ τώρα νὰ σὰς τὸ ξαναπῶ. Τ' ἀστέρι, ἄλλωστε, εἶνε πολὺ γνωστὸ πὼς βγῆκε ἀπὸ τὸν τάφο.

Νὰ κ' ἡ σκάλα ποὺ τρίζει. Ποιὸς ἀνεβαίνει;—Μοῦ εἶνε ἀδιάφορο. Ἐγὼ σὰς ἀφίνω. Τὸ γράμμα τοῦτο, πάντως, μὴ ἀνησυχεῖτε, θὰ τὸ λάβετε, ἔχει τὴ διεύθυνσή σας πᾶνω. Ἐγὼ ὅμως, τώρα, σηκώνομαι γιὰ νὰ πάω στὸ παράθυρό μου.

Ξέρω πὼς τώρα πάλι ποὺ θὰ σηκωθῶ θ' ἀρχίσω νὰ ὑψώνομαι, νὰ ὑψώνομαι.

...Μὰ θ' ἀνοίξω τὸ παράθυρο. Ὁ καιρὸς εἶνε καλὸς. Ἡ σελήνη λάμπει. Θὰ δώσω ἓνα πήδημα καὶ θὰ βρεθῶ μέσα στὸ ἄπειρο.

Θὰ διαλυθῶ σὰν ἓνας μικρὸς λευκὸς ἀτμὸς ἀνάμεσα στ' ἀστέρια.

ΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΤΕΡΖΑΚΗΣ

JEAN MORÉAS

FUNERAILLES

Θὰ τρέξω ὁλόμακρα κι' ἐγὼ σὲ θάλασσα ἐρημική
ὅπου θρηνεῖ καὶ νείρεται πᾶνω στὰ βράγια τ' ἄγρια
καὶ κουλουριάζεται ὁμορφὴ μέσα στὰ βράγια τ' ἄγρια,
θὰ τρέξω ὁλόμακρα κι' ἐγὼ σὲ θάλασσα ἐρημική...

Νὰ σοῦ προσφέρω θὲ ν' ἀρθῶ, ὦ θάλασσα μου μητρική
μέσ' τὰ φριχτὰ σύντριμμα σου, στὰ μύρια σου νανάγια
τὰ ἀνείρατα, τοὺς πόθους μου θολὰ κι' αὐτὰ νανάγια
νανούρισμα γιὰ νὰ τοὺς πῆς, ὦ θάλασσα μου μητρική...

Καὶ θὲ ν' ἀκούσω τις κραυγὲς ποὺ ρίχνουν οἱ ἀλκυῶνες
στοὺς μολυβένιους οὐρανοὺς, μαύρους ὡσὰν τὴν τύψη...
τις αἰχμηρὲς κείνες κραυγὲς σκληρὲς ὡσὰν τὴν τύψη...

Καὶ θὰ θρηνησῶ ὁμοῖα κι' ἐγὼ ὡσὰν τις ἀλκυῶνες...
Μετ' ἀλλοῦ θανατερά θὰ σκύψω καὶ θὰ πάρω
τοὺς κρίνους ἀπ' τὴν ἀμμουδιά, χλωμοὺς ὡσὰν τὸν Χάρο!

(Μετάφραση)

ΑΙΛΙΑ ΚΑΡΑΚΑΛΟΥ

SINCLAIR LEWIS

ΒΡΑΒΕΙΟ ΝΟΜΠΕΛ 1930

ΓΥΡΩ ΣΕ ΜΙΑ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΑ

(Συνέχεια ἀπ' τὸ προηγούμενο)

«Ὁ Σερ Χόρας, θέλει νὰ τὸ νοικιάσει γιὰτὶ δὲν εἶναι καλὰ στὴν ὑγεία του. Δὲν εἶναι νέος. Τοῦ χρειάζεται ἑστότερο κλίμα. Σκέπτεται γιὰ τὴν Ἰταλία. Φυσικά ἡ Λαίντυ Μίγκο κι' αὐτὸς δὲν εἶναι εὐχαριστημένοι ποὺ ἀφήνουν ἓνα τόσο γοητευτικὸ μέρος.»

—«Φυσικά» εἶπεν ὁ Ἐλιότ.

—«Σεσε» ἔκαμεν ἡ Ἐλνορ.

—«Ἄλλ' ἀνβροῦν νοικάρηδες στοὺς ὀπίους νὰ μποροῦν νάχουν ἐμπιστοσύνη, κάτι θὰ μποροῦσε νὰ γίνη. Μὴ νομίζετε ὅμως ὅτι θέλω νὰ σὰς τυλίξω, ὅπως λέτε ἐσεῖς οἱ Γιάγκηδες.»

«—Ναί, καταλαβαίνω» εἶπεν ὁ Ἐλιότ.

Περάσαν ἀπὸ τὴν δεξώπορτα τοῦ Ταϊμπήριας Χώλλ—οἱ πέτρες τῆς εἶχαν φθαρεῖ ἀπὸ τρεῖς αἰῶνες—κι' εἶδαν τὸ διαμέρισμα τοῦ θυρωροῦ. Πάνω στὴν πέτρινη καμινάδα ὑπῆρχαν σκαλίσματα ποὺ εἶχαν δεῖ τὴ Βασίλισσα Ἐλισάβητ νὰ περνᾷ, καὶ μπροστὰ στὰ δικτυωτὰ παράθυρα, μὲ κροκοκίτρινους μεπρντέδες, βρισκότουσαν γλάιτρεις μὲ κόκκινα γράνια. Φτιάσαν στὸν Πύργο. Ἦταν στὸλ καθαρὸ Τιοῦντορ, ἀπὸ μαλακὴ πέτρα. Οἱ καμινάδες ἦσαν στριμένες ἢ στέγη μὲ τὰ κόκκινα κεραμίδια γεμάτη μουσκούλη. Τὰ ψηλὰ παράθυρα ἀνοίγαν σὲ μιὰ ταράτσα ποὺ χρησίμεβε γιὰ σημαιοστολισμό. Μὰ αὐτὸ ποὺ ἐγοήτεψε τὴν Ἐλνορ, ποὺ τὴν τραβήξε δὲν ἦταν τόσο τὸ σπίτι ὅσο ἡ γλῶση, ὅπου, κάτω ἀπ' τὶς βαλανιδιές, καθόntonουσαν μιση ντουζίνα ἀνθρωποὶ σὲ ψάθινες καρέκλες κι' ἐπαιρναν τσάι. Τοὺς περιποιόταν ἓνας ὑπηρέτης τοῦ ὀπίου τὰ μ' ἀγούλα ἦσαν σεβάσμια θυλάκια γεμάτ' ὑποχρεωτικὸτητα καὶ μιὰ καμαριέρα ἀμφα, σὰν κουφέτο μέντας μὲ τὸ σκου-

ράκι καὶ τὴν ποδίτσα τῆς.

«—Θὰ τὸ πάρουμε» ψιθύρισε ἡ Ἐλνορ.

«—Καὶ βέβαια θὰ τὸ πάρουμε.

«—Δῶ πέρα θὰ ζήσουμε πραγματικά!

«—Ναί! Νὰ παίρνεις τσάι μὲ τέτοιους ὑπηρέτες, νὰ παίξεις πόλο καὶ γκέλφ μὲ κυρίους, ὄχι μὲ χοντρανθρώπους! Γείτονες ποὺ νάχουν διαβάσει κανένα βιβλίο! Τέλος πάντων, φτιάσαμε στὸ σπίτι μας!»

«—Αὐτὸς ὁ τόπος», εἶπεν ὁ Σερ Χόρας Μίγκο «ἔχει φτάσει σὲ ἄσχημη κατάσταση.»

«—Ἀλήθεια» εἶπεν ἡ Λαίντυ Μίγκο «ἀπὸ τὸν πόλεμο κι' ἐδῶ οὔτε ἓνας ἀνθρωπινὸς ὑπηρέτης. Ὁ μισθὸς ποὺ ζητοῦν, ἢ ἀπίστευτὴ τους ἠλιθιότητα—ἀδύνατο νὰ βρεῖ κανένας μάγερα ποὺ νὰ μπορεῖ νὰ φτιάσει καλούτσικα νογγὰ ἀπὸ φραγκοστάφυλο—κι' ἡ αὐθάδειά τους! Σοῦ εἶπα τὴν αὐθάδικα μοῦ ἀπάντησε ἡ Μπίντιζερ ὅταν τῆς εἶπα νὰ περιμένει ἴσα μὲ τὶς δέκα!»

«—Μοῦ τόπες, ἀγάπη μου. In extenso, ἀν μοῦ ἐπιτρέπεις νὰ ἐκφραστῶ ἔτσι, συμφωνῶ μαζί σου. Δέω κάποτε στὸν ὑπηρέτη μου—καὶ νὰ σκέφτομαι ὅτι τὸν πληρώνω εἴκοσι δυὸ σελλίνια τὴν ἐβδομάδα ὅταν ἦμουν νέος, θὰ ἦταν κατευχαριστημένος ἀν ἔπαιρνε δέκα—«Χίγγς δὲν μπορῶ νὰ καταλάβω γιὰτὶ ὅταν προσφέρεις τὶς ὑπηρεσίες σου στὰ παντάλια μου σιδερώνοντάς τα, μοιάζουν μὲ τσουβάλια» κι' ὅσο γιὰ νὰ μὲ ξυπνήσει στὴν ὥρα ποὺ τοῦ λέω, ποτέ του δὲν παραλείπει ν' ἀργήσει πέντε λεπτά, ἢ, πρᾶγμα ποὺ εἶναι πολὺ πιὸ ἀνυπόφορο, νὰ μ' ἐνοχλήσει δέκα λεπτὰ νωρίτερα, κι'

μιλήσει. Καί γιὰ τὸν Κάρολο Πουλιάνο ἡ κουβέντα ἦταν ὅλη του ἡ ζωὴ· νὰ μιλεῖ ἀργὰ τῆ νύχτα, μὲ θέρημη, μπροστὰ σ' ἕνα κουτὶ τσιγάρα καὶ καμιὰ μπουκάλα Λάκρουμα Κρίστι· νὰ μιλεῖ στοὺς γεμάτους σκόνῃ περιπάτους· νὰ μιλεῖ στὰ κοσμικὰ γεύματα, μὲ τέτοιο πάθος ποὺ δὲν ἀντι-

λαμβάνοταν ἂν ἔτρωγε μοσαράκι ἢ zabaglione. Νὰ μιλεῖ αἰώνια!

Δὲν θὰ τὸν ἔνοιαζε νὰ γίνει ὀλωσδιόλου φασίστας φτάνει νὰ μπορούσε νὰ ζήσει σ' ἕνα μέρος ὅπου ὅλοι νὰ μισοῦσαν τὸ φασισμό, ἔτσι ποὺ νὰ μπορούσε ὅλη τῆ νύχτα νὰ τὸν ὑπερασπιστεῖ μὲ φούρια. Παραδεχόταν, μὲ μιὰ ἀπὸ τις λίγες γκρυμάτσες πούκανε ποτὲ ὁ φλογερὸς αὐτὸς νέος, ὅτι κανένα κοινωνικὸ σύστημα δὲν τὸν ἐνδιέφερε τόσο ὅσο ἡ ἐλευθερία νὰ συζητεῖ, μὲ κάθε τρόπο, σὲ κάθε ὥρα, μπροστὰ σὲ κάθε εἶδος ποτό, γιὰ ὅλα τὰ κοινωνικὰ συστήματα.

Νοσταλγοῦσε τῆ Γερμανία, ὅπου εἶχε σπουδάσει. Γερμανία! Νὰ τὸ μέρος ὅπου θὰ μπορούσε νὰ συζητεῖ χωρὶς τελειωμό. Νὰ ὁ τόπος ὅπου, ἂν καὶ ὑπάρχει ἡ πιθανότητα νὰ σὲ μαζέψει ὁ Politzei μορεῖς νὰ πεῖς ἀκριβῶς ὅτι σκέφτεσαι, ἢ μεγαλείτερη ἀκόμα πολυτέλεια, νὰ πεῖς πράματα ποὺ καθόλου δὲν τὰ σκέφτεσαι μόνο καὶ μόνο γιὰ τὴν εὐχαρίστηση νὰ τὰ πεῖς.

Ὁ Πουλιάνο καταριόταν τὴν ὥρα ποὺ σκλάβωσε τὰ περισσότερά του χρήματα στὴν ἀγορὰ αὐτῆς τῆς ἑπαυλῆς κι' ἔτσι δὲ μπορούσε νὰ πάει νὰ ζήσει στὴν Γερμανία. Εἶχε ἀγαπήσει τὴν Ἰταλία· εἶχε πληγωθεῖ γι' αὐτὴν στὸ Πιάβε. Εἶχε ἀγαπήσει αὐτὴ τὴν ἑπαυλὴ καὶ τὴν ἡρεμία τῆς λίμνης τῆς. Τώρα τις μισοῦσε καὶ τις δύο.

Μισοῦσε τοὺς ὑπέρητες—τόσο πρόθυμε νὰ ὑποσχεθοῦν κάτι καὶ τόσο ἀνήμποροι νὰ τὸ κάνουν· τόσο χαμογελαστοί

στὰ μάτια καὶ τόσο ἀγριοὶ στὴν καρδιά. Μισοῦσε τὸ κλίμα. «Στὴν Ἰταλία ἔχουμε τοὺς πιὸ κρύους καὶ ὑγροὺς χειμῶνες τῆς χριστιανωσύνης καὶ ὁμως οἱ κουτοὶ ἐπιμένουν ὅτι πάντα ὑπάρχει λιακαδίτσα.» Μισοῦσε τὴν τροφή. «Θάδινα ὅλα τὰ καταραμένα ζυμαρικά κι' ὅλα τὰ φροῦτα

SINCLAIR LEWIS

γιὰ μιὰ κοῦπα μελαχροινὴ μπῦρα κι' ἕνα χοιρομέρι στὸ Μόναχο!» Μισοῦσε τις κηδεῖες, τοὺς ἀστυφύλακες μὲ τὰ φτερά στὸ καπέλλο, τοὺς βωμοῦς ἀπὸ ἀσβέστη, τὴν ἠλίθια ψάθινη ἐπέन्दυση τῶν μπουκαλιῶν, τὰ κέρνα σπίρτα ποὺ καίαν τὰ δάχτυλά του κι' ἀκόμα—ἴσαμε δῶ εἶχε φτάσει ἢ ἀπέχθειά του γιὰ τὴν Ἰταλία—τὰ ποῦρα ποῦχαν μέσα ἄχυρα. Ἄλλὰ δὲν ἔκανε τίποτα. Ἦταν ἀρκετὰ ἀπασχολημένος στὸ νὰ μισεῖ γιὰ νὰ δράσει.

Ἐνθουσιάζτηκε ὅταν ὁ διευθυντὴς τοῦ ξενοδοχείου τῆς Ἴζολα Μπέλλα ἦσθε νὰ τὸν ρωτήσει ἂν θὰ

δεχόταν νὰ νοικιάσει τὴν ἑπαυλὴ σ' ἕναν κουτὸ ἐγγλέζο ἀριστοκράτη, κάποιον Σερ Μίγκο. Ναί, γιὰ ἕνα χρόνο. Ὦστερα ἀπὸ μιὰ ἐβδομάδα μὲ διάφορα πακέτα καὶ ψάθινα μπαούλα, ὁ Κάρολο Πουλιάνο βρισκόταν στὸ τραῖνο γιὰ τὸ Βερολίνο καὶ ἐλεύθερος νὰ μιλεῖ, ἐλεύθερος νὰ σκέπτεται—πολλὲς ἐλεύθερες σκέψεις πάνω σὲ πολλὰ φθηνὰ μπῦρες.

Οἱ περισσότεροι ἀμερικανοὶ κι' ἐγγλέζοι γελοιογράφοι, κι' ὅλοι οἱ Γάλλοι, παραδέχονται ὅτι ὁ Γερμανὸς εἶναι χοντρός κι' ἀγαπᾷ τὴν πολλὴ μπῦρα, ἐνῶ ἡ Γερμανίδα εἶναι ἀκόμα πιὸ χοντρή· καὶ φορεῖ ψάθινα καπέλλα.

Ὁ Βαρῶνος Χέλμοντ φὸν Μίττεμπα" προεστὸς ἀπὸ τῆ Σιλεσία καὶ μανιδίκιλ' μηχανικός, εἶχε κόκκινα μαλλιά καὶ ὁ λανὰ μάτια γεμάτα φῶς.

(Ἡ συνέχεια στὸ ἐρχόμενο)

Μετάφραση ἀπ' τ' Ἀμερικάνικα

Λ. ΠΗΝΙΑΤΟΓΛΟΥ

Ἡ ΜΕΓΑΛΗ ΜΑΣ ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟ Ζήτημα

Τὸ γλωσσικὸ μας ζήτημα πορεὶ κανεὶς νὰ πεῖ πὸς τὸν τελευταῖο καιρὸ μῆκε σὲ μιὰ καινούργια φάση. Ὁ θάνατος τοῦ Ψυχάρη καὶ τὸ χαλάρισμα τῆς ψυχαρστικῆς δράσης ἀπὸ τὴν μιὰ μεριά, ἢ παρατηρούμενη ἀπὸ μέρος ὀρισμένων κύκλων ἀντενέργεια στὸ ζήτημα τῆς γλωσσικῆς ἀκρότητος ἀπὸ τὴν ἄλλη, τοποθετοῦν σὲ μιὰ νέα βάση τὸ μεγάλο αὐτὸ πρόβλημα.

Ἐνομίσαμε πὸς μιὰ ἐρευνα σχετικὴ, ἰδίως ἀνάμεσα στοὺς κύκλους ἐν κείνων τῶν λογίων μας ποὺ σήμερα δροῦν, δὲν θὰ ἦταν ἀπλὰ καὶ μόνο ἐνδιαφέρουσα ἀλλὰ καὶ θὰ μπορούσε ν' ἀφίσει συμπεράσματα μεστὰ ἀπὸ πρακτικὴ ὠφελιμότητα. Ἀπευθύναμε λοιπὸν, διὰ τοῦ συνεργάτου μας κ. Καλαντζῆ, τὰ δύο αὐτὰ ἐρωτήματα:

1) Ὑπάρχει ἀκόμη γλωσσικὸ ζήτημα; καὶ 2) Ποιὰ εἶναι ἡ γνώμη σας· πρέπει νὰ συνθηκολογήσουμε μὲ τὴν καθαρῆσαν γὰ νὰ καταλήξουμε σὲ μιὰ γλῶσσα μιχτὴ ποῦ, ὅπως μᾶς λένε ἔχει ὅλες τις ἐλπίδες νὰ υλοποιηθεῖ τελικὰ ἀπὸ τὸ λαὸ, ἢ ὄχι;

Τὶς ἀπαντήσεις ποὺ λαβαίνουμε, ἀρχίζουμε δημοσιεύοντας μὲ τὴ σειρά ἀπὸ τὸ σημερινὸ μας φύλλο. Καὶ θὰ συνεχίσουμε ὡς πούνα ἐξαντληθοῦν.

Ἐλωφελθηθήκαμε τῆς λιγομέρης στὴν Ἀθήνα παρουσίας τοῦ διακεκριμένου Ἑλληνιστῆ καθηγητῆ κ. LOUIS ROUSSFL γιὰ νὰ ζητήσουμε καὶ τὴ δική του γνώμη. Τὴν παραθέτουμε ἐδῶ στὸ πρωτότυπό της.

Ἀπὸ καιρὸ ἀρχίσανε οἱ «μιχτολάτρεις» καὶ κάνουνε τὸ σφότσο τους. Νὰ τώρα ποῦ θέλουμε νὰ προσανατολισοῦνε τὴ δημοτικὴ στὴν καθαρῆσαν. Μὲ ρωτᾶτε φίλιτατε Τερζάκη, τί φρονῶ γι' αὐτὴν τὴν τάση. Νὰ τί θὰ τοὺς ἀπαντήσω.

1) Πρῶτα ἐξηγηθῆτε. Γιὰ φωνητικὴ, πρόκειται, γιὰ τυπικὸ, γιὰ σύνταξη, γιὰ λεχτικὸ; ἂν τυχὸν σᾶς δυσαρεστοῦνε μερικὲς «μαλλιαρικὲς» «ψυχαρσικὲς» ἀκρότητες, νὰ τις ἀναφέρετε. Ἀραδιάστε μας μιὰ συλλογὴ παραδείγματα. Δεῖξετε μας κανα κείμενο γραμμένο στὴν [κατὰ τὴν γνώμη σας] κακὴ δημοτικὴ, καὶ νὰ τὸ διορθώσετε, νὰ δοῦμε τί θ' ἀπογίνη, βαλμένο σὲ «καλλιτερεμένη» δημοτικὴ. Ἀπὸ τὴν ἀοριστία τίποτα τὸ καλὸ δὲν πορεὶ νὰ βγῆ. Πρέπει νάχετε λεπτομερικὰ πρόγραμμα.

2) Κι' ἂν ἡ προσπάθειά σας δὲν εἶναι ἀακτόρθωτη, δὲν ἔχετε τὸ δικαίωμα νὰ τὴν πραγματοποιήσετε. Γιατὶ προδικάζετε τί θ' ἀποφασισθῆ, μετὰ ἕνα αἰῶνα, ἢ ἑλληνικὴ ῥάτσα.

3) Ἀνίσως τείνει ἡ προσπάθειά σας,

πρὸς τὴν ταυτόχρονη χρῆση δυονῶ γραμματικῶνε, εἶναι καὶ κακούργημα καὶ κουταμάρα. Ὅσο ἀρλεκίνικα κι' ἂν γίνουμε τὰ ρωμαίικα, ἂ νικήσῃ κι' ἐπιζήσῃ μιὰ καὶ μόνη γραμματικὴ, γλυτόνουμε. Μὲ δύο, χαντάκωμα.

4) Τὸ χρέος τοῦ κάθε δημοτικιστῆ εἶναι νὰ ἐκφράζεται καὶ γραπτὰ καὶ προφορικὰ σύμφωνα μὲ τὴν γραμματικὴ τῆς δημοτικῆς· νὰ ζητήσῃ τὴ βοήθειά τῆς καθαρῆσαν· σὰς μόνον ἐκεῖ ποῦ ἡ ἐγκληματικὴ ἀμέλεια τῶν τάχατις ἀνώτερω ταξῶνε ἀστόχησε νὰ τὴν ἀπαρτίσῃ (ὄντας δηλαδὴ ἡ δημοτικὴ εἶναι, προσωρινῶς μὰ ἀληθινά, ἀνίκανη νὰ ἐκφράσῃ τὴν τάδε ἔννοια) νὰ πασιάζῃ νὰ βρῆ κατάλληλους τρόπους τῆς ἔκφρασης γιὰ νὰ γίνῃ αὐτὴ γλῶσσα πολιτισμοῦ. Καὶ νὰ τὰ κάνῃ αὐτὰ, ὄχι μὲ τὴν πεποίθησιν πὸς ἡ δημοτικὴ θὰ βγῆ καμμιὰ φορὰ ἄσπιλη κι' ἀκλιδίωτη νικήτρα (γιατὶ εἶναι κοινωνικὰ κι' ἀνθρώπινα ἀδύνατο νὰ μὴν τὴ μουντζουρώσῃ ἢ «κακορέουσα»), παρὰ γιὰ ν' ἀποτελῆ ἀντίβαρος στὴν καθαρῆσαν προπαγάνδα.

Ἡ γλωσσολογικὴ κατάσταση στὴν Ἑλλάδα, εἶναι μοναδικὴ καὶ πρωτάκουστη. Γι' αὐτὸ ἐπιτρέπονται πρωτάκουστα, ἔστω καὶ τεχνητὰ ἀκόμα μέσα.

ΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΤΟΥ "ΛΟΓΟΥ."

ΕΛΛΗ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗ

Ἡ κ. Δασκαλάκη μᾶς εἶναι γνωστὴ ἀπὸ τὰ διηγήματά της, πού δημοσιεύθηκαν, κατὰ καιροὺς, σὲ διάφορα φιλολογικὰ περιοδικὰ, καὶ πού, τελευταία, βγήκαν ὅλα μαζὺ σὲ βιβλίον μὲ τὸν τίτλον «Σκληροὶ ἀγῶνες γιὰ Μικρὴ Ζωή». Τὰ διηγήματά της αὐτὰ ἀσχολοῦντι κυρίως μὲ τὴ ζωὴ τοῦ μικροῦ παιδιοῦ, τοῦ κοριτσιοῦ ἰδίως, καὶ ἔχουν τὸ ἐντελῶς ξεχωριστὸ ἐνδιαφέρον ὅτι μᾶς δείχνουν πῶς πλάθεται καὶ δημιουργεῖται ἀπὸ τὴν κρίσιμη παιδικὴ ἡλικία, τὴν πλούσια σὲ ἀφροισιωτικὲς ιδιότητες παιδικὴ ψυχὴ καὶ ἀναπλάθεται ἀπὸ τὴ ζωὴ ὃ χαραχθεῖς καὶ ἡ διαμόρφωση τῆς αὐριανῆς γυναικας. Τὰ διηγήματα τῆς κ. Δασκαλάκη, χωρὶς νὰ χάνουν τίποτα ἀπὸ τὴ συνοχὴ τους, δὲν ἔχουν ἴσως αὐτὸ πὸν συνήθως λέμε «Πλοκή», μὰ ἀποτελοῦνται ἀπὸ διάφορα ἐπεισόδια, σχεδὸν ἀσήμαντα στὸ μάτι ἐνὸς ἐπιπόλαιου καὶ ἄβαστου παρατηρητῆ, ἀπὸ ψυχολογικὲς «στιγμές», πὸν μόνες αὐτὲς ἀρκοῦν, μὲ τὸ στορῶτὸ καὶ ἀβίαστο γράψιμό της, νὰ μᾶς δείξουν τὴν ψυχὴ καὶ τὴν ἀπλαστὴν ἀκόμα σκέψη τοῦ παιδιοῦ. Καὶ εἶναι ἀξιοθαύμαστη ἡ ἰκανότητά της συγγραφῶς στὸ ξεδιάλεγμα τῶν ψυχολογικῶν αὐτῶν στιγμῶν. Ἀπὸ ἓνα ἀπλό ἐπεισόδιον, ἀπὸ μιὰ ἀπλὴ κίνηση καὶ χειρονομία ἀπὸ μιὰ μικρὴ φράση ἔστη ἄ ἀνάγλυφος, ζωντανὸς καὶ παλμῶδης ὀλόκληρος ὁ ψυχικὸς κόσμος τοῦ παιδιοῦ, οἱ χαρὲς του, οἱ λύπες του, οἱ συγκινήσεις του.

Εἶναι ἀκόμα χαρακτηριστικὴ ἡ ἀγάπη καὶ ἡ μητρικὴ σχεδὸν στοργὴ της, πρὸς τοὺς μικροὺς ἡρώες της. Γιατὶ ἡ κ. Δασκαλάκη ἔζησε μαζὶ μὲ τὸ παιδί, συγκινήθηκε, χάρηκε καὶ ἔλαψε μαζὶ του. Ἐνοιωσε τὴ λύπη του σὰν λύπη δική της καὶ τὴ χαρὰ του σὰν δική της χαρὰ. Γιατὸ πέτυχε. Τὸ βιβλίον αὐτό, μοναδικῶς ἀσφαλῶς στὴ λογοτεχνικὴ μας παραγωγή τῶν τελευταίων χρόνων, δὲν εἶναι κατάλληλον μόνον γιὰ νὰ τέρπει τὴν παιδικὴ φαντασίαν, ὅπως θέλησαν νὰ ποῦν μερι-

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΚΑΡΙΜΠΑΣ

Γεννήθηκε καὶ μένει στὴ Χαλκίδα. Στὰ 1929 ἔβγαλε ἓναν τόμον διηγημάτων εἰς λογογραφημένον μὲ τίτλον «Καὶμοὶ στὸ Γυμνασίον».

Ὁ Σκαρίμπας στὰ διηγήματά του παρουν, σιάζει ἓνα ἀναμφισβήτητο συγγραφικὸ τάλαντο πὸν ἀναγνωρίστηκε πρόθυμα ἀπὸ πολλοὺς λογοτέχνες μας. Ὁ νέος διηγηματογράφος ἐπιβλήθηκε προπάντων χάρις σὴν πλούσια ἐμπνευσή του, πὸν ἀναβυῖζει ἀπὸ καθαροὺς λαϊκὲς πηγές, καὶ ἐξαιτίας τῆς ζωντανῆς τοῦ γλώσσας, πιμένης ἀπειθείας ἀπ' τὰ ἔργα τῆς δημοτικῆς παρὰδοσῆς μας, τὰ τραγοῦδια καὶ τὰ παραμῦθια τοῦ λαοῦ μας. Ἄν ἐξαιρέσουμε τὴν Ἀλεξάνδρα Παπαδοπούλου, πὸν χρησιμοποίησε καὶ αὐτὴ τοὺς Ἑλληνικοὺς θρύλους καὶ τίς παραδόσεις στὰ πεζογραφήματά της, καὶ τὸν Ἀντρέα Καρκαβίτσα πὸν ἔβαλε, φιλολογικώτερα αὐτὸς, πάμπολλα δημοτικὰ στοιχεῖα στὰ διηγήματά του, ὁ Σκαρίμπας εἶναι ὁ τρίτος πεζογράφος πὸν ἐπιχειρεῖ ἄν καὶ ἔμμεσα, νὰ ξαναφέρῃ στὴ λογοτεχνία μας τὰ θέματα καὶ, περισσότερο, τοὺς τρόπους τῆς λαϊκῆς τέχνης. Ἐκεῖνο πὸν πρέπει νὰ τονιστεῖ στὰ πεζογραφήματά του εἶναι ἡ γνήσια διάθεση καὶ ἡ ἐκφραστικὴ ἀπόδοσή τους πὸν πετυχαίνεται μὲ τὴν εὐαισθητὴ παρατήρηση καὶ τὴ ζωντανεμένη γνώση. Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ παραπάνω βιβλίον του, ὁ Σκαρίμπας, ἔξακολουθεῖ νὰ δημοσιεύει ταχτικὰ σὲ σύγχρονα περιοδικὰ νέα διηγήματα πὸν προσπαθεῖ νὰ τοὺς ἀποδώσῃ ψυχολογικώτερη βάση καὶ χαρακτηριστὰ ἐνικειμενικώτερο.

Γ. ΚΟΤΖΙΟΥΛΑΣ

κοί. Ἡ κ. Δασκαλάκη ἔγραψε ἓνα λογοτεχνικὸ βιβλίον σὲ θέση ἀξιο νὰ διαβαστῆ ἀπ' ὅλους ὅσοι ἐνδιαφέρονται γιὰ ὅτι καλὸ καὶ ὠραῖο παρουσιάζει ἡ λογοτεχνία μας.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ